

सर्वजनिक उपक्रम समिती

(२००७-२००८)

(अकरावी महाराष्ट्र विधानसभा)

महाराष्ट्र शासनाच्या सन २००४-२००५ च्या हिशेबावरील भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या अहवालातील (वाणिज्यिक) प्रकरण चार मधील अनुक्रमे महाराष्ट्र पोलीस गृहनिर्माण आणि कल्याण महामंडळ यांच्या कामकाजासंबंधात परिच्छेद क्रमांक ४.७, ४.८.१., ४.८.२ व ४.८.३ तसेच शिवशाही पुनर्वसन प्रकल्प महामंडळ यांच्या कामकाजासंबंधात प्रकरण चार मधील परिच्छेद क्रमांक ४.१२ यावरील समितीचा

अकरावा अहवाल

(दिनांक जुलै, २००७ रोजी विधानसभेस / विधानपरिषदेस सादर केला)

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय
विधान भवन, मुंबई.

सर्वजनिक उपक्रम समिती

(२००७-२००८)

(अकरावी महाराष्ट्र विधानसभा)

महाराष्ट्र शासनाच्या सन २००४-२००५ च्या हिशेबावरील भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या अहवालातील (वाणिज्यिक) प्रकरण चार मधील अनुक्रमे महाराष्ट्र पोलीस गृहनिर्माण आणि कल्याण महामंडळ यांच्या कामकाजासंबंधात परिच्छेद क्रमांक ४.७, ४.८.१., ४.८.२ व ४.८.३ तसेच शिवशाही पुनर्वसन प्रकल्प महामंडळ यांच्या कामकाजासंबंधात प्रकरण चार मधील परिच्छेद क्रमांक ४.१२ यावरील समितीचा

अकरावा अहवाल

सार्वजनिक उपक्रम समिती
(२००७-२००८)
- सदस्यांची यादी -

समिती प्रमुख

१) श्री. नानाभाऊ पटोले, वि.स.स.

सदस्य

- २) श्री. शशिकांत शिंदे, वि.स.स.
- ३) श्री. बशिर पटेल, वि.स.स.
- ४) श्री. संजय चव्हाण, वि.स.स.
- ५) श्री. रमेशभाई कदम, वि.स.स.
- ६) श्री. चंद्रशेखर भोसले, वि.स.स.
- ७) श्री. राजवर्धन कदमबांडे, वि.स.स.
- ८) श्री. राजेंद्र दर्डा, वि.स.स.
- ९) श्री. राधाकृष्ण विखे-पाटील, वि.स.स.
- १०) श्री. प्रद्युम्न मेहता, वि.स.स.
- ११) श्री. प्रतापराव चिखलीकर, वि.स.स.
- १२) श्री. मदन पाटील, वि.स.स.
- १३) श्री. राजेंद्र पाटणी, वि.स.स.
- १४) श्री. दिनकर माने, वि.स.स.
- १५) श्री. नामदेवराव पवार, वि.स.स.
- १६) श्री. रविंद्र गायकवाड, वि.स.स.
- १७) श्री. साहेबराव तट्टे, वि.स.स.
- १८) श्री. अरुण पाटील, वि.स.स.
- १९) श्री. मदन येरावार, वि.स.स.
- २०) श्री. नारायणराव गव्हाणकर, वि.स.स.
- २१) श्री. सुरेश देशमुख, वि.प.स.
- २२) श्री. विश्वनाथ डायगव्हाणे, वि.प.स.
- २३) श्री. सदाशिव पोळ, वि.प.स.
- २४) श्री. मधुकर सरपोतदार, वि.प.स.
- २५) श्री. श्रीकांत जोशी, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

- श्री. अनंत कळसे, प्रधान सचिव
 श्री. उमेश खडकीकर, अतिरिक्त सचिव
 श्री. वि. श. जोशी, उप सचिव
 श्री. विलास आठवले, अवर सचिव
 श्री. डी.एम.गवळी, समिती अधिकारी

अनुक्रमणिका

अनुक्रमांक (१)	तपशील (२)	पृष्ठ क्रमांक (३)
प्रस्तावना		
एक	महाराष्ट्र पोलीस गृहनिर्माण व कल्याण महामंडळ (ले.प.अ. २००४-२००५)	
(१)	"बांधलेली निवासस्थाने पोलीस विभागाला हस्तांतरित करण्यामधील विलंब" (परिच्छेद क्रमांक ४.७)	
(२)	"पोलीसांसाठी निवासस्थाने बांधण्यामधील जादा खर्च" (परिच्छेद क्रमांक ४.८.१)	
(३)	"अहेरी गडचिरोली येथील निवासस्थानाचे बांधकाम " (परिच्छेद क्रमांक ४.८.२)	
(४)	" वर्धा येथील पोलीस निवासस्थानाचे बांधकाम " (परिच्छेद क्रमांक ४.८.३)	
दोन	शिवशाही पुनर्वसन प्रकल्प (ले.प.अ. २००४-२००५)	
	"हस्तांतर योग्य विकास हक्कांची विक्री" (परिच्छेद क्रमांक ४.१२)	
तीन	बैठकीचे परिशिष्ट	

* ले.प.अ. - लेखा परिक्षा अहवाल.

⋮

प्रस्तावना

मी, सार्वजनिक उपक्रम समितीचा समिती प्रमुख, समितीने अधिकार दिल्यावरून महाराष्ट्र शासनाच्या सन २००४-२००५ च्या हिशेबावरील भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या अहवालातील (वाणिज्यिक) प्रकरण चार मधील महाराष्ट्र पोलीस गृहनिर्माण व कल्याण महामंडळाच्या कामकाजासंबंधात परिच्छेद क्रमांक ४.७, ४.८.१., ४.८.२ व ४.८.३ तसेच शिवशाही पुनर्वसन प्रकल्प महामंडळ यांच्या कामकाजासंबंधात प्रकरण चार मधील परिच्छेद क्रमांक ४.१२ यावरील समितीचा अकरावा अहवाल (अकरावी महाराष्ट्र विधानसभा) सादर करित आहे.

महाराष्ट्र गृहनिर्माण व विशेष सहाय्य विभाग (गृहनिर्माण) आणि गृह व पर्यटन विभाग (गृह) महामंडळ यांच्याकडून प्राप्त झालेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी ज्ञापनावर व माहितीवर समितीने विचार केला. बुधवार, दिनांक २३ मे, २००७ रोजी महाराष्ट्र पोलीस गृहनिर्माण व कल्याण महामंडळाची आणि शिवशाही पुनर्वसन प्रकल्पाच्या महामंडळाच्या प्रतिनिधींची व विभागीय सचिवांची साक्ष घेण्यात आली.

श्रीमती संगीता चौरे, महालेखाकार, (वाणिज्यिक लेखा परिक्षा) श्री. यु.बी. पाठक वरीष्ठ लेखाधिकारी (वाणिज्यिक लेखा परिक्षा) यांनी निमंत्रणानुसार समितीच्या बैठकांना उपस्थित राहून समितीला केलेल्या मार्गदर्शनाबद्दल समिती त्यांचे आभार मानते. श्री. पी.पी.श्रीवास्तव प्रधान सचिव, (विशेष) गृह विभाग, श्री.ए.एन. रॉय, व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य पोलीस गृहनिर्माण व कल्याण महामंडळ, श्री. व्ही. एम. शिंगटे, मुख्य लेखाधिकारी, महाराष्ट्र राज्य पोलीस गृहनिर्माण व कल्याण महामंडळ तसेच श्री. एस.एस. क्षत्रिय, प्रधान सचिव, गृहनिर्माण व विशेष सहाय्य विभाग, श्री. अशोक जगताप, उप सचिव, गृहनिर्माण व विशेष सहाय्य विभाग, श्री. देवांशिष चक्रवर्ती, व्यवस्थापकीय संचालक, शिवशाही पुनर्वसन प्रकल्प यांनी दिलेल्या संपूर्ण सहकार्याबद्दल समिती त्यांचे सुध्दा आभार मानते.

समितीने ----वार, दिनांक ---- २००७ रोजी झालेल्या बैठकीत या अहवालावर विचार करून तो काही सुधारणांसह संमत केला.

विधान भवन,
मुंबई, ----वार, ----दिनांक, २००७.

नाना पटोले,
समिती प्रमुख,
सार्वजनिक उपक्रम समिती.

महाराष्ट्र राज्य पोलीस गृहनिर्माण व कल्याण महामंडळ

एक : "बांधलेली निवासस्थाने पोलीस विभागाला हस्तांतरीत करण्यामधील विलंब"

१.१ भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या सन २००४-२००५ च्या (वाणिज्यिक) अहवालात "बांधलेली निवासस्थाने पोलीस विभागाला हस्तांतरीत करण्यामधील विलंब" या शिर्षकाखाली परिच्छेद क्रमांक ४.७ मध्ये पुढीलप्रमाणे अभिप्राय व्यक्त केले आहेत.

बांधलेली निवासस्थाने पोलीस विभागाला हस्तांतरीत करण्यामधील विलंब याप्रकरणी निवासस्थाने हस्तांतरीत करण्यामध्ये विलंब झाल्यामुळे रु.३१.१४ कोटी व्याजाचे नुकसान झाले होते. महाराष्ट्र राज्य पोलीस गृहनिर्माण व कल्याण महामंडळ मर्या., मुंबई (कंपनी) यांनी गोरेगांव मुंबई येथे रुपये ३६.६९ कोटी किंमतीची ७०५ निवासस्थाने बांधली (जानेवारी १९९८ - फेब्रुवारी १९९९) होती व ती पोलीस विभागाला ऑक्टोबर २००३ मध्ये हस्तांतरीत केली.

लेखापरीक्षणाच्या असे निदर्शनास आले की, जरी निवासस्थाने १९९८-९९ मध्ये बांधण्यात आली होती तरी त्यांचे हस्तांतरण ५७-७० महिने विलंबाने केले. परिणामस्वरूप, निधी अडकुन पडला. निर्माण करण्यात आलेल्या मोकळ्या राहिलेल्या मत्तांवर त्या हस्तांतरीत करेपर्यंत (ऑक्टोबर २००३) रु.३१.१४ कोटी व्याजाचे नुकसान झाले होते. यामुळे पोलीस खात्यातर्फे देय असलेल्या घरभाडे भत्याच्या बचतीचे देखील नुकसान झाले होते. त्याशिवाय जर निवासस्थानांचे वेळेवर नियतवाटप केले असते तर त्या निवासस्थानांची अनुज्ञाप्री फी देखील वसूल झाली असती, त्या उत्पन्नालादेखील मुकावे लागले ही निवासस्थाने हस्तांतरीत करण्यात का विलंब झाला याबाबतची कारणे कागदोपत्री उपलब्ध नव्हती.

या निवासस्थानांच्या नुतनीकरणाचे काम कंपनीने रु.८७.८६ लाख खर्च करून निविदा न मागवता अपारदर्शकरितीने संचालक मंडळाची मान्यता न घेताच हाती घेतले होते. कंपनीने म्हटले (जुलै २००५) होते की, अंतर्गत रस्ते व विद्युतीकरणाच्या कामामधील विलंबामुळे संपूर्ण प्रकल्पाचे बांधकाम विलंबाने झाले होते. त्यांनी पुढे असेही म्हटले होते की, नुतनीकरणाच्या कामासाठी निविदा मागविण्यात आल्या नाही

कारण ते काम नोंदणीकृत बेरोजगार अभियंत्यामार्फत करून घेण्यात आले होते. हे उत्तर स्वीकारण्यायोग्य नाही. किरकोळ कामे (अंतर्गत रस्ते व विद्युतीकरण) त्वरीत पुर्ण करून घेणे आवश्यक होते. नुतनीकरणामधील रक्कम खुप जास्त असल्यामुळे पारदर्शकतेसाठी हे काम स्पर्धात्मक निविदा मागवून करून घेणे आवश्यक होते. संचालक मंडळाच्या मंजूरी शिवाय कामाचे कार्यान्वयन करणे अनियमित होते. ही बाब शासनाला कळविली (मे, २००५) होती, त्यांचे उत्तर मिळाले नव्हते (डिसेंबर, २००५)

१.२ या प्रकरणी समितीला पाठविलेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी ज्ञापनात महामंडळाने खुलासा करतांना असे नमूद केले की,

राज्य राखीव पोलीस बलाकरिता गोरेगांव, मुंबई येथे टप्प्या-टप्प्याने एकूण ७०५ निवासस्थाने बांधून संबंधित विभागास वापरण्याकरिता हस्तांतरीत करण्यात आली आहेत.

या निवासस्थानांच्या इमारत बांधकाम, रस्ता बांधकाम, पाणीपुरवठा व मलनिस्सारण योजनेचे काम हे वेगवेगळ्या कंत्राटदारांना देण्यात आले होते.

रस्त्यांचे बांधकाम करणारा कंत्राटदार बांधकाम अर्धवट ठेवून गेल्याने जानेवारी २००० मध्ये नवीन कंत्राटदारास कार्यादेश देण्यात आला.

महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाकडून पाणी पुरवठ्याच्या काही भागाचे काम पुर्ण करण्यात आले तर उर्वरीत काम दुसऱ्या कंत्राटदाराकडून करण्यात आले, सदर काम मार्च २००२ मध्ये पुर्ण करण्यात आले.

एकूण १५ इमारतींच्या अंतर्गत व बाह्य वीज संच मांडणीचे काम मेसर्स विजय कॉर्पोरेशन यांना सोपविण्यात आले होते. परंतु कंत्राटदारास दंड आकारूनही कंत्राटदाराने सदर काम पूर्ण केले नाही.

या निवासस्थानांच्या बांधकामास कंत्राटदारांमुळे उशीर झाला आहे. सदरहू काम पूर्ण होण्यास दोन ते तीन वर्षे लागल्याने काही ठिकाणी नुतनीकरण व काही ठिकाणी गंजलेल्या तसेच तुटफुट झालेल्या बाबींचे नुतनीकरण आवश्यक होते. सदर काम सा.बां.वि.च्या तत्कालीन जिल्हा दर सुची नुसार आणि शासन आदेशांप्रमाणे सा.बां.वि. कडील नोंदणीकृत बेरोजगार अभियंत्याकडून पुर्ण करून घेण्यात आले ही

छोटी छोटी कामे बेरोजगार अभियंत्यांना देण्याबाबत पारदर्शी पध्दत अवलंबण्यात आली होती.

महामंडळाच्या संचालक मंडळाने उपाध्यक्ष आणि व्यवस्थापकीय संचालक यांना दिलेल्या प्रत्यायोजित अधिकारान्वये (Delegation of Power) सदर छोटी छोटी कामे करून घेण्यात आली. सदरहू प्रकल्पाच्या बांधकामास महामंडळामुळे विलंब झालेला नाही हे उपरोक्त बाबींवरून स्पष्ट होते. ज्या कंत्राटदारांनी काम पूर्ण करण्यास विलंब केला त्यांना दंड लावण्यात आला होता. उर्वरित काम व नुतनीकरण हे तातडीचे असल्याने शासन आदेशांप्रमाणे पारदर्शी पध्दतीने करून घेण्यात आले आहे.

१.३ मंडळाच्या वरील अभिप्रायाबाबत शासनाने सहमती दर्शविली आहे.

१.४ महामंडळाकडून व शासनाकडून प्राप्त झालेल्या लेखी माहितीच्या अनुषंगाने समितीने गृहनिर्माण विभागाच्या प्रधान सचिवांची व महाराष्ट्र राज्य पोलीस गृहनिर्माण व कल्याण महामंडळाचे व्यवस्थापकीय संचालक यांची बुधवार, दिनांक २३ मे, २००७ रोजी साक्ष घेतली. साक्षीच्या वेळी, जानेवारी १९९८ व फेब्रुवारी, १९९९ मध्ये बांधकामे पूर्ण होऊनही ती हस्तांतरणास ऑक्टोबर, २००५ पर्यंत विलंब का लागला या समितीच्या प्रश्नाशी सहमती दर्शवून व्यवस्थापकीय संचालकांनी खुलासा केला की, त्यावेळी पाणी पुरवठ्यासंबंधी काही अडचणी आल्यामुळे या कामास विलंब झालेला आहे. सुरुवातीला महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण या संस्थेस पाणी पुरवठ्याचे काम देण्यात आले होते. या संस्थेने पहिल्या टप्प्याचे काम पूर्णही केले. परंतु, या कामास विलंब लावला व शेवटी काम पूर्ण करण्यास संस्थेने नकार दिला. शेवटी हे काम खाजगी कंत्राटदारास देण्यात आले. इमारतीची इतर कामे पूर्ण होण्यास विलंब झाल्यामुळे बांधकामाच्या व इतर खर्चात वाढ झाल्याचे त्यांनी कबूल केले. पुढे अशीही माहिती देण्यात आली की, कंत्राटदाराने वेळेत काम पूर्ण केले नाही व अर्धवट काम सोडून कंत्राटदार निघून गेले. अर्थात काम वेळेत पूर्ण न केल्यास कंत्राटदारास दंड करण्याची तरतूद आहे. त्यानुसार या प्रकरणी कंत्राटदारास दिनांक १४/५/२००० पासून रु. ५०/- आणि व ८/६/२००० पासून रु. १००/- एवढा दंड करण्यात आला आहे. व त्याला काढून टाकण्यात आले. परंतु त्या कंत्राटदारास काळ्या यादीत टाकण्यात आले नाही अशी त्यांनी माहिती दिली.

कामे वेळेत न झाल्यामुळे व हस्तांतरणाच्या विलंबामुळे रु. ३१.१४ कोटी रुपयांचे व्याजापोटी नुकसान झालेले आहे ही वस्तुस्थिती असल्याचे व्यवस्थापकीय संचालकांनी मान्य केले. इमारतींच्या बांधकामामध्ये विलंब झालेला नाही तर पाणी पुरवठ्याच्या कामामध्ये, रस्त्यांच्या कामामध्ये, वीज जोडणीच्या कामांना विलंब झालेला आहे. अर्थात या सर्वच कामाचा अंतर्भाव बांधकामामध्येच असतो. असे असताना या कामांना विलंब का लागला याबाबत खुलासा करण्यात आला की, प्रत्येक वेगळ्या कामासाठी वेगवेगळ्या कंत्राटदारांना कामे देण्यात आली होती अशी वस्तुस्थिती आहे. आता यामध्ये सुधारणा करण्यात आली असून सर्व कामांसाठी एकच कंत्राट देण्यात येते. तथापि, शेवटी महामंडळाच्या प्रतिनिधीने कबूल केले की, रस्त्याचे काम ऑक्टोबर, २००० मध्ये पूर्ण करण्यात आले होते. त्यामुळे रस्त्याच्या कामामुळे सदनिका हस्तांतरणास विलंब झाला नव्हता या अनुमानास समिती आली. पाणीपुरवठा व वीज जोडणीची कामे अपूरी होती त्याबाबत समितीला माहिती देण्यात आली की, डिसेंबर, १९९९ मध्ये एकूण ४४८ सदनिकांच्या कामासाठी आदेश देण्यात आले होते. हे काम सहा महिन्यात पूर्ण करावयाचे होते. परंतु त्या कालावधीत हे काम पूर्ण झाले नाही. म्हणून ऑगस्ट २००२ मध्ये हे काम काढून घेण्यात आले व त्यांना दंडही करण्यात आला.

महालेखाकारांच्या आक्षेपासंदर्भात शासनाची जबाबदारी किती, या घोट्याच्या शासनाची सहमती आहे काय व याबाबत शासन काय निर्णय घेणार आहे अशी समितीने विचारणा केली असता, गृहविभाग (विशेष) चे प्रधान सचिव यांनी मान्य केले की, या कामास उशीर झालेला आहे हे खरे आहे. सदनिकांचे वाटप लवकर झाले असते तर ही गोष्ट फायदेशीर ठरली असती, यात शासनाचे नुकसान झालेले आहे. गृह विभागाकडे महामंडळाकडून स्पष्टीकरण आलेले आहे. सार्वजनिक बांधकाम विभागाकडे असलेल्या यादीप्रमाणे कंत्राटदाराची निवड करण्यात येते. पहिल्या कंत्राटदाराने व्यवस्थित काम केले नाही ही गोष्ट सत्य आहे. म्हणून ते कंत्राट बंद करण्यात आले. परंतु पुन्हा निविदा काढण्यासाठी चार सहा महिने वेळ लागला असता म्हणून पुन्हा निविदा काढली नाही.

या प्रकरणी किती जणांवर जबाबदारी निश्चित करण्यात आली आहे या समितीच्या प्रश्नावर या प्रकरणी कोणावरही जबाबदारी निश्चित करण्यात आली नाही. मात्र यास कोण कारणीभूत होते याची चौकशी करून माहिती देण्यात येईल असा प्रधान सचिवांनी खुलासा केला.

या महामंडळाच्या संचालक मंडळावर गृहविभाग, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, वित्त विभाग आणि सार्वजनिक आरोग्य विभाग या विभागांचे प्रधान सचिव प्रतिनिधी आहेत. तरीसुद्धा निविदा न मागविता व संचालक मंडळाची परवानगी न घेता रु. ८७/- लाखाचे नूतनीकरणाचे काम करण्यात आले आहे ही अतिशय गंभीर बाब असल्याचे नमूद करून शासनाने व महामंडळाने याची दखल घेऊन आठ दिवसात समितीला माहिती द्यावी असे समितीने निदेश दिले असता, प्रधान सचिवांनी खुलासा केला की, निविदा न मागविणे व संचालक मंडळाची परवानगी न घेणे या महत्वाच्या गोष्टी असल्या तरी महामंडळाच्या नियमानुसार व्यवस्थापकीय संचालकांना रुपये एक कोटी पर्यंतचा खर्च करण्याचे अधिकार आहेत. त्यासाठी त्यांना संचालक मंडळाकडे जाण्याचीही गरज नाही. तथापि, या प्रकरणी चौकशी करून समितीला माहिती पाठविण्यात येईल असे समितीला आश्वासित केले.

अभिप्राय व शिफारशी

१.५ या प्रकरणी समितीला मिळालेली लेखी माहिती व साक्षीच्या वेळी मिळालेली तोंडी माहिती विचारात घेता, असे दिसून येते की, बांधलेली निवासस्थाने पोलीस विभागाला हस्तांतरीत करण्यामध्ये विलंब झाल्यामुळे रु. ३१.१४ कोटी व्याजाचे नुकसान झाले. महाराष्ट्र राज्य पोलीस गृहनिर्माण व कल्याण महामंडळ मर्यादित कंपनीने गोरेगाव, मुंबई येथे रु. ३६.६९ कोटी किंमतीची ७०५ निवासस्थाने जानेवारी १९९८ ते फेब्रुवारी, १९९९ या कालावधीत बांधूनही ती ऑक्टोबर २००३ मध्ये हस्तांतरीत केली. हे हस्तांतरण ५७ ते ७० महिने विलंबाने झाल्याने निधी अडकून पडला व मोकळ्या राहिलेल्या मत्तांवर हस्तांतरीत करेपर्यंत रु. ३१.१४ कोटी व्याजाचे नुकसान झाले. तसेच या निवासांचे नूतनीकरणाचे काम कंपनीने रु. ८७.८६ लाख खर्च करून निविदा न मागविता व संचालक मंडळाची मान्यता न घेताच केले होते.

जानेवारी १९९८ ते फेब्रुवारी १९९९ या कालावधीत पोलीस निवासाची बांधकामे पूर्ण होऊनही ती पोलीस विभागाला हस्तांतरित करण्यास ऑक्टोबर २००५ पर्यंत विलंब लागल्याचे साक्षीच्यावेळी व्यवस्थापकीय संचालकांनी मान्य केले आहे. त्यांनी पुढे अशीही माहिती दिली की, त्याठिकाणी पाणी पुरवठ्याचे काम, अंतर्गत रस्त्यांची कामे व वीज जोडणीची कामे पूर्ण न झाल्याने या निवासस्थानाच्या हस्तांतरणास विलंब झाला होता. वास्तविक त्यावेळी ही वेगवेगळी कामे वेगवेगळ्या कंत्राटदारांना देण्यात आलेली होती. महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाने सुद्धा पाणी पुरवठ्याचे काम अर्धवट करूनच सोडलेले होते नंतर ते काम दुसऱ्या खाजगी कंत्राटदारास देऊन पूर्ण करण्यात आले. तसेच रस्त्यांचे काम व वीज जोडणीची कामे पूर्ण न झाल्याने हा विलंब झाल्याचे सांगण्यात आले. तथापि, रस्त्याचे काम ऑक्टोबर, २००० मध्ये पूर्ण झाल्याचे नंतर कबूल करण्यात आले आहे. मुख्य म्हणजे पाणी पुरवठ्याचे काम व वीज जोडणीचे काम अपूर्ण असल्यानेच हस्तांतरणास विलंब लागला आहे या निष्कर्षास समिती आली आहे. सध्या अशी सर्व कामे एकत्र व एकाच कंत्राटदारास देण्यात येत असल्याचे साक्षीच्या वेळी स्पष्ट करण्यात आले असले तरी त्यावेळी प्रत्येक काम वेगवेगळ्या कंत्राटदारास देण्यात येत असल्यानेच ही परिस्थिती ओढवली आहे असे समितीचे मत आहे. तथापि, कंत्राटदार कामे अर्धवट सोडून गेले तरी त्यांची नावे काळ्या यादीत टाकण्याची कारवाई मात्र महामंडळाने केलेली नाही. तसेच कंत्राटदारांविरुद्ध दंडाची कारवाईसुद्धा रु.५०/- व रु.१००/- अशी नाममात्र स्वरूपात करण्यात आली, याचे समितीस आश्चर्य वाटते. कारण स्वतः महामंडळ मात्र १२ टक्के व्याजाने रकमेची भरपाई करित होते व त्यापोटी रु.३१.१४ कोटी व्याजाची भरपाई करण्यात आली आहे. एवढे होऊनही महामंडळाने या प्रकरणी कोणावरही जबाबदारी निश्चित केलेली नाही. एकंदरीत या प्रकरणात महामंडळाचा व त्यावेळच्या संचालक मंडळाचा निष्काळजीपणा कारणीभूत ठरला आहे, या निष्कर्षास समिती आली आहे. वरील सर्व परिस्थिती विचारात घेता, **समिती अशी शिफारस करते की, यापुढे बांधकामाची सर्व कामे ज्यामध्ये रस्ते, पाणीपुरवठा वीज जोडणी इत्यादी सर्व कामांचा अंतर्भाव आहे अशी कामे एकाच कंत्राटदारास देऊन ती पूर्ण करण्याचे करारान्वये बंधन**

घालण्यात यावे व कराराचे उल्लंघन झाल्यास कंत्राटदारास जबर दंड भरावा लागेल अशी अट घालण्यात यावी. तसेच अशा कंत्राटदारास काळ्या यादीत टाकण्याची कारवाई विनाविलंब करण्यात यावी. प्रस्तुत प्रकरणी ज्या संचालक मंडळाच्या निष्काळजीपणामुळे रु. ३१.१४ कोटींचा भूदंड महामंडळास बसला आहे त्यांच्यावर जबाबदारी निश्चित करण्यात यावी व यापुढे भविष्यात महामंडळाने अधिक सतर्कता बाळगण्याचे धोरण अवलंबविण्यात यावे. याप्रकरणी केलेल्या कारवाईचा अहवाल समितीस तीन महिन्यात सादर करण्यात यावा.

याप्रकरणी उपस्थित झालेला दुसरा मुद्दा म्हणजे या निवासस्थानांच्या नुतनीकरणाचे काम कंपनीने निविदा न मागविता व संचालक मंडळाची मान्यता न घेता रु. ८७.८६ लाख खर्च करून केले होते. समितीला याबाबत अशी माहिती देण्यात आली की, महामंडळाच्या नियमानुसार व्यवस्थापकीय संचालकांना एक कोटी रुपयापर्यंतचा खर्च करण्याचे अधिकार आहेत त्यासाठी त्यांना संचालक मंडळाची परवानगी घेण्याची ही गरज नाही त्यांनी स्वतःच्या अधिकारातच हा खर्च केलेला आहे. वास्तविक नुतनीकरणाच्या नावाखाली नक्की कोणती कामे करण्यात आली त्यासाठी खरोखरच एवढा खर्च झाला काय ? याबाबत समिती शासक आहे. एवढ्या मोठ्या खर्चाबाबत संचालक मंडळात चर्चा होणे अत्यंत आवश्यक होते. परंतु तसे काहीही झालेले नाही. वास्तविक संचालक मंडळ आणि व्यवस्थापकीय संचालक यांच्यात समन्वय होता किंवा कसे याबाबतही समितीला शंका आहे संचालक मंडळाची परवानगी व इतर तांत्रिक बाबी या सर्व गोष्टी बाजूला ठेवून सर्वांनी मिळूनच सामोपचाराने हा खर्च केलेला असावा अशीही एक शक्यता आहे. परंतु काहीही झाले असले तरी ही घटना गंभीर आहे. ही केवळ पैशांची उधळपट्टी आहे असेच समितीचे मत आहे, अशा घटना भविष्यात अजिबात होता कामा नयेत या निष्कर्षास समिती आली आहे. तसेच याबाबत चौकशी करण्यात येईल असे विभागाच्या सचिवांनी समितीला आश्वासन दिलेले आहे. हे सर्व विचारात घेता समिती अशी शिफारस करते की, प्रधान सचिवांनी मान्य केल्याप्रमाणे, या प्रकरणाची सखोल चौकशी करण्यात यावी व त्यानुसार रितसर जबाबदारी निश्चित करण्यात यावी, तसेच भविष्यात अशा घटना घडणार नाहीत याची

संचालक मंडळाने पुरेपूर दक्षता घ्यावी. या प्रकरणी केलेल्या कारवाईचा अहवाल समितीस तीन महिन्यात सादर करण्यात यावा.

या प्रकरणी समितीच्या असेही निदर्शनास आले आहे की, सदरहू इमारती १९९८-९९ मध्ये पूर्ण झाल्या, परंतु इतर काही कामे राहिल्याने पोलीस विभागाला इमारतीचे हस्तांतर ऑक्टोबर, २००३ मध्ये करण्यात आले. मध्यंतरीच्या काळात काही घुसखोर इमारतीत रहात होते असे समितीच्या निदर्शनास आले आहे. हे घुसखोर महामंडळाच्या अधिकाऱ्यांच्या संगनमतानेच घुसले होते असे समितीचे मत आहे. ही बाब अतिशय गंभीर आहे असे समितीला वाटते. सबब, याप्रकरणी चौकशी करण्यात यावी व असे प्रकार पुन्हा घडु नये म्हणून पोलीस गृहनिर्माण महामंडळाने दक्षता घ्यावी अशी समितीची सूचना आहे.

दोन : "पोलीसांसाठी निवासस्थाने बांधण्यामधील जादा खर्च"

२.१ भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००४-२००५ च्या (वाणिज्यिक) अहवालात "पोलीसांसाठी निवासस्थाने बांधण्यामधील जादा खर्च" या शिर्षकाखाली परिच्छेद क्रमांक ४.८.१ मध्ये पुढील प्रमाणे अभिप्राय व्यक्त केले आहेत.

कंपनीने आडगांव (नाशिक) येथे ३४० पोलीस निवासस्थाने बांधण्याचे कंत्राट ठोक रक्कम रु.८.०७ कोटीला नॅशनल (इंडिया) कॉन्ट्रॅक्टर्स व इंजिनिअर्स (एनआयसीई) यांना प्रदान केले (जून २००२) होते.

निविदेच्या कलम ७.५ (अ) नुसार एनआयसीईला प्रदान करण्यात आलेल्या कामाच्या व्याप्तीमध्ये पाण्याच्या स्रोतापासून म्हणजेच म्युनिसिपल कॉर्पोरेशनच्या मुख्य गुरुत्वाकर्षण पाईप लाईनचा समावेश होता. त्याचप्रमाणे करारामधील कलम ८.१ (१) अन्वये, महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाला (एमएसईबी) वीज जोडणीसाठी द्यावयाचा सर्व खर्च कंत्राटदाराने करावयाचा होता. लेखापरीक्षणात असे निदर्शास आले की, नाशिक महानगर पालिका (एनएमसी) व एमएसईबीला कंत्राटदाराने प्रदान करावयाचे असतांनाही कंपनीने एनएमसीला रुपये २२.१४ लाख (सप्टेंबर २००२) व एमएसईबीला रु.१२.५२ लाख (मे २००३) प्रदान केले होते. कंपनीने ही रक्कम कंत्राटदाराकडून वसूल केली नव्हती (फेब्रुवारी २००५). कंपनीने म्हटले (जुलै २००५) होते की, पोलीस भुखंडापर्यंत मुख्य गुरुत्वाकर्षण पाईपलाईन हे काम कंत्राटदाराबरोबर केलेल्या कराराच्या व्याप्तीच्या बाहेर होते. हे उत्तर वास्तविकतः खोटे होते.

एमएसईबीकडून घेण्याच्या वीज जोडणीबाबत म्हटले होते की, अस्तित्वात असलेल्या उपकेंद्रामधून वीज जोडणी देणे शक्य नव्हते व त्यासाठी उपकेंद्राची क्षमता वाढविणे आवश्यक होते म्हणून अतिरिक्त खर्च झाला होता. उत्तरात पुढे असेही म्हटले होते की, एमएसईबी समोर असलेल्या अडचणी निविदा मागतेवेळी माहित नव्हत्या म्हणुन करारात कामाच्या व्याप्तीमध्ये त्यांचा समावेश करण्यात आला नाही. हे उत्तर स्वीकारण्यायोग्य नव्हते. एमएसईबीला द्यावयाचा आंकार (खर्च) कंत्राटदाराने द्यावयाचा होता त्यामुळे करण्यात आलेला जादा खर्च समर्थनीय नव्हता.

२.२ या प्रकरणी समितीला पाठविलेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी ज्ञापनात महामंडळाने खुलासा करतांना असे नमूद केले की,

३४० निवास्थाने बांधण्याचे आडगांव, नाशिक येथील काम, नाशिक येथे सन २००३ मध्ये भरावयाच्या कुंभमेळ्या अगोदर पूर्ण करणे गरजेचे असल्याने तातडीचे होते. सदर प्रकल्पाचे नकाशे व अंदाजपत्रकाचे काम सुरु असतानाच पाणी पुरवठ्यासाठी गुरुत्व मुख्य जलवाहिनीचे (Gravity main) दोन भागात करावयाचे ठरविण्यात आले होते. यापैकी पहिला भाग म्हणजे नाशिक महानगरपालिकेच्या जल-स्रोतापासून प्रकल्पाच्या आवाराच्या भिंतीपर्यंत व दुसरा भाग म्हणजे आवाराच्या भिंतीपासून ते भुमिगत जलकुंभ ते उंचावरील जलकुंभ असे ठरविण्यात आले होते. कारण तोपर्यंत नाशिक महानगरपालिकेचा जलस्रोत अनिश्चित होता. महामंडळाने अगदी सुरवातीलाच म्हणजे दिनांक १४/१/२००२ रोजी महानगरपालिकेच्या जलस्रोतापासून ते आवाराच्या भिंतीपर्यंत जलवाहिनी टाकण्याचे काम नाशिक महानगरपालिकेला करण्यासाठी विनंती केली होती. सदर काम महामंडळाच्या खर्चाने करावयाचे नाशिक महानगरपालिकेने मान्य केले होते त्यामुळे नाशिक महानगरपालिकेकडून करून घ्यावयाच्या जलवाहिनीच्या कामाचा भाग वगळून उर्वरित कामाचे नकाशे व अंदाजपत्रके तयार करण्यात आली होती.

दिनांक १८/०३/२००२ रोजी निविदा सुचना देऊन निविदा प्रक्रिया सुरु करण्यात आली. दिनांक ६/५/२००२ रोजी निविदा प्राप्त झाल्या आणि त्या ९/५/२००२ रोजी उघडण्यात आल्या. दिनांक २१/५/२००२ रोजी कार्यादेश निर्गमित करण्यात आला.

नाशिक महानगरपालिकेच्या जलस्रोतापासून ते प्रकल्पाच्या आवाराच्या भिंतीपर्यंत जलवाहिनेचे काम नाशिक महानगरपालिकेकडून करून घ्यावयाचे ठरविण्यात आले होते. तर उर्वरित काम म्हणजे आवाराच्या भिंतीपासून ते भुमीगत जलकुंभ ते उंचा वरील जलकुंभापर्यंत हे काम कंत्राटदाराकडून करून घ्यावयाचे असल्याने कंत्राटामध्ये ७.५ (ए) हे कलम ठेवण्यात आले होते. कारण नाशिक महानगर-

पालिकेकडून जलवाहिनी आवराच्या भिंती पर्यंत पोहचल्यावर तो कंत्राटदारासाठी जलस्त्रोत ठरणार होता.

तद्वतच या प्रकल्पासाठी महाराष्ट्र राज्य विद्युत महामंडळाच्या (म.रा.वि.म.) उपलब्ध उपकेंद्रावरून वीज जोडणी मिळेल असे गृहित धरण्यात आले होते. परंतु प्रकल्पाचे काम सुरु असताना दि.२३/१/२००२ रोजी म.रा.वि.म. ने, सदर उपकेंद्र अतिरिक्त विज भार पेलू शकत नसल्याने त्याचे सक्षमीकरण करणे जरूरीचे आहे आणि त्याचा खर्च ग्राहकाने केला पाहिजे अशा आशयाचे पत्र दिले सदर बदल हा नंतरचा असल्याने अंदाजपत्रकात गृहित धरण्यात आला नव्हता.त्यामुळे महामंडळाने सदर खर्च केला.

उपरोक्त परिच्छेदावरून हे स्पष्ट होते की, जलावाहिनीचे जे काम नाशिक महानगरपालिकेस सोपविले होते त्या कामाच्या रकमेचे प्रदान नाशिक महानगरपालिकेला करण्यात आले आणि कंत्राटामध्ये अंतर्भूत असलेल्या पाणीपुरवठा जलवाहिनीच्या कामाचे प्रदान कंत्राटदारास करण्यात आले. त्यामुळे नाशिक महानगरपालिकेला केलेल्या प्रदानाच्या रकमेची वसुली कंत्राटदाराकडून करण्याची आवश्यकता नाही.

वीज जोडणीसाठी प्रकल्पाचे नकाशे व अंदाज पत्रकामध्ये अंतर्भूत असलेल्या भागाचे प्रदान कंत्राटदारास करण्यात आले. तर नंतर झालेल्या बदलाचे प्रदान महामंडळाने केले आहे. त्यामुळे सदर रकमेची वसुली करण्याची आवश्यकता नाही.

२.३ महामंडळाच्या अभिप्राय बाबत शासनाने काहीही मत व्यक्त केलेले नाही.

२.४ महामंडळाकडून व शासनाकडून प्राप्त झालेले लेखी माहितीच्या अनुषंगाने समितीने गृहविभागाच्या प्रधान सचिवांची व महाराष्ट्र पोलीस गृहनिर्माण कल्याण महामंडळाचे व्यवस्थापकीय संचालक यांची बुधवार, दिनांक २३ मे, २००७ रोजी साक्ष घेतली. या प्रकरणासंबंधातील माहिती देतांना व्यवस्थापकीय संचालक यांनी असे सांगितले की आडगांव (नाशिक) येथील प्रकरणामध्ये दोन मुद्दे आहेत. एक म्हणजे नाशिक महानगरपालिकेला पाणी पुरविण्यासाठी रु.२२.१४ लाख दिल्याबाबत व दुसरा मुद्दा वीज मंडळाला रु.१२.५२ लाख दिल्याबाबत परंतु याबाबत त्यावेळी वस्तुस्थिती स्पष्ट करण्यात

आली नव्हती. निविदेच्या अटीमध्ये पाणी पुरवठ्याबाबत कलम ७.५(ए) लावण्यात आले होते. त्यानुसार नाशिक महानगरपालिकेच्या जलस्त्रोतापासून ते प्रकल्पाच्या आवाराच्या भिंतीपर्यंत जल वाहिनीचे काम महानगरपालिकेने स्वःखर्चाने करावयाचे होते आणि आवाराच्या भिंतीपासून भूमिगत जलकुंभ ते उंचावरील जलकुंभापर्यंत पाणीपुरवठा करण्याची जबाबदारी कंत्राटदाराची होती ही वस्तुस्थिती होती. परंतु ही वस्तुस्थिती बरोबर मांडण्यात आली नव्हती. करार करताना कामकाजाचे स्वरूप आणि त्याचा पूर्ण नकाशा काढून देण्यात येतो. त्यानुसार बाहेरून पाणी पुरवठा करण्यासाठी महामंडळाने महानगरपालिकेकडे निधी जमा केला होता. तो या कामाच्या व्याप्तीच्या बाहेर आहे. यांचे योग्य प्रकारे स्पष्टीकरण झाले नसल्याने हा मुद्दा आलेला आहे. यासंदर्भात असाही खुलासा करण्यात आला की, निविदेबरोबर पाणी पुरवठा करण्याबाबत नकाशा दिला जातो. जेथून टॅपिंग करावयाचे होते तेथपासून पाण्याची पाईपलाईन दाखविलेली आहे. यामध्ये कोणताही बदल केलेला नाही. निविदेच्या नकाशामध्ये पाणी पुरवठा उद्भव आहे तो आवाराच्या भिंतीपासून आतपर्यंत पाणी पुरवठा करावयाचा होता. नाशिक महापालिकेने मूळ जलस्त्रोतापासून निवासांच्या साईटपर्यंत पाणी आणून द्यावयाचे होते हे त्यामध्ये दाखविण्यात आले होते. म्हणून त्याची वेगळी रक्कम महानगरपालिकेस देण्यात आली आहे. तसचे महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाच्या उपलब्ध वीज उपकेंद्रावरून वीज जोडणी मिळेल असे गृहीत धरण्यात आले होते. परंतु सदर उपकेंद्र अतिरिक्त वीजभार पेलू शकत नसल्याने त्याचे सक्षमीकरण करणे आवश्यक आहे. मात्र सक्षमीकरणाचा हा खर्च ग्राहकाने केला पाहिजे असे वीज मंडळाने कळविल्याने तो खर्च महामंडळाने केलेला आहे.

अभिप्राय व शिफारशी :-

- २.५ या प्रकरणाबाबतची समितीला मिळालेली लेखी व तोंडी माहिती विचारात घेता, जे दोन मुद्दे यात मांडण्यात आले आहेत. त्यापैकी एक नाशिक महानगरपालिकेकडून करावयाच्या पाणी पुरवठ्याबाबतच्या खर्चाचा व दुसरा विद्युत मंडळाच्या वीज उपकेंद्रावरून वीज जोडणी मिळण्यासाठी केलेल्या खर्चाचा याबाबत सर्व अटी शर्ती बरोबर लावण्यात आल्या होत्या. परंतु परिस्थितीने वेगळे वळण घेऊन हा जादा खर्च

महामंडळाला करावा लागला आहे. परंतु त्याबाबतच्या वस्तुस्थितीचे स्पष्टीकरण योग्य वेळी करण्यात न आल्याने हा आक्षेप नोंदविण्यात आला. परंतु साक्षीच्या वेळी समितीचा गैरसमज दूर झाला आहे. शिवाय या प्रकरणी झालेला खर्चही काही फार मोठ्या प्रमाणात नाही. पोलीसांसाठी बांधवयाच्या निवासांसाठी लागणारा पाणी पुरवठा व वीज जोडण्या या आवश्यक बाबींची खात्री बांधकाम करण्यापूर्वीच करण्यात यावी जेणेकरून नंतर असा वायफळ खर्च व विलंब होणार नाही याची दक्षता महामंडळाने भविष्यात घ्यावी अशी समितीची सूचना आहे. या प्रकरणी केलेल्या कार्यवाहीची माहिती समितीस तीन महिन्यांचे आत देण्यात यावी.

तीन : " अहेरी, गडचिरोली येथे निवासस्थानाचे बांधकाम "

३.१ भारताचे नियंत्रक व महालेखा परिक्षक यांच्या सन २००४-२००५ च्या (वाणिज्यिक) अहवालात "अहेरी, गडचिरोली येथे निवासस्थानाचे बांधकाम" या शिर्षकाखाली परिच्छेद क्रमांक ४.८.२ मध्ये पुढील प्रमाणे अभिप्राय व्यक्त केले आहेत :-

अहेरी, जिल्हा गडचिरोली येथे ६,८७७.६० चौरस मीटर क्षेत्रफळ असलेली १२० निवासस्थाने बांधण्यासाठी ठोक रक्कम निविदा मागविल्या (फेब्रुवारी २००३). याला प्रतिसाद म्हणून सात संस्थाकडून देकार मिळाले होते. सर्वात कमी दर रु.३.८५ कोटी असलेला देकार सादिक आणि कंपनी यांच्याकडून मिळाला होता. कंपनीने हा कमीत कमी दराचा देकार नाकारला आणि हे काम पृथ्वीपाल सिंग आणि कंपनी यांना रु.४.७३ कोटी किमतीला प्रदान (मार्च, २००३) केले. मूळ निविदा कागदपत्रे लेखापरीक्षणासाठी सादर केली नाहीत. अशारीतीने कमीत कमी किमतीचा देकार नाकारल्यामुळे कंपनीला रु.८७.६८ लाखाचा जादा खर्च करावा लागला होता. कंपनीने म्हटले (जुलै, २००५) होते की, सादर केलेला दर रु.३.८५ कोटी असला तरी त्याचा प्रति एकक दर रु.७,६०० प्रति चौरस मीटर जो देण्यात आलेल्या कंत्राटाच्या रु.६,८७५ प्रति चौ.मि या दरापेक्षा जास्त होता म्हणून तो विचारात घेण्यात आला नाही. हे उत्तर समर्थनीय नाही कारण मागविण्यात आलेले देकार ठोक रक्कम आधारावर होते व प्रति चौरस मीटर दराने मागविण्यात आले नव्हते. कागदपत्रे सादर न करणे समर्थनीय नव्हते.

३.२ या प्रकरणी समितीला पाठविलेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी ज्ञापानात महामंडळाने खुलासा करतांना असे नमुद केले की,

या प्रकल्पामध्ये निविदादारांना बांधकाम क्षेत्रफळाच्या प्रती चौरस मीटर दराने (Rate per sqm of Built Up Area) बोली द्यावयाची होती. संदर्भाधीन कंत्राटदार मेसर्स सादिक आणि कंपनी, नागपूर यांनी बांधकाम क्षेत्रफळाच्या प्रती चौ.मी. साठी अंकी आणि अक्षरी रु.७६००/- हा दर दिला होता.परंतू त्यांच्या चुकीमुळे त्यांनी एकूण किंमत रक्कम रु.३८५.१४ लक्ष एवढी भरली . परंतू बांधकाम क्षेत्रफळाच्या प्रती चौ.मी दराने निविदा मागविल्या असल्यामुळे उपरोक्त एकूण किंमत रकमेचा याच्याशी संबंध नसल्याने

या रकमेचा विचार करण्यात आला नाही. या कामासाठी मेसर्स प्रिथीपाल सिंग आणि कंपनी, नागपूर यांनी भरलेला दर रु. ६,८७५/-प्रती चौ.मी बांधकाम क्षेत्रफळ हा दर तुलनात्मक तक्त्यामध्ये सर्वात कमी असल्याने स्विकारण्यात आला. मेसर्स प्रिथीपाल सिंग आणि कंपनी, नागपूर यांनी दिलेला दर मेसर्स सादिक आणि कंपनी, नागपूर यांनी दिलेल्या दरापेक्षा कमी असल्याने संचालक मंडळाने मेसर्स प्रिथीपाल सिंग आणि कंपनी, नागपूर यांची कमीत कमी दराची निविदा स्विकारण्याच्या घेतलेल्या निर्णयास मेसर्स सादिक आणि कंपनी, नागपूर यांनी आव्हान दिले नाही. या उलट मेसर्स सादिक आणि कंपनी, नागपूर यांनी त्यांचा दर रु.७,६००/- प्रती चौ.मी बांधकाम क्षेत्रफळ तुलनात्मक दृष्ट्या जास्त असल्याने त्यांच्या दिनांक २६/३/२००३ च्या पत्रान्वये अनामत रक्कम परत करण्याची विनंती केली आणि सदर रक्कम त्यांना २८/३/२००३ रोजी परत करण्यात आली. सर्व उपलब्ध दस्तऐवज उदा. तुलनात्मक तक्ता, संचालक मंडळाने निविदा स्विकारण्याचा घेतलेला निर्णय प्रमाणके, मोजमाप पुस्तिका इ. लेखापरीक्षण दरम्यान उपलब्ध करून देण्यात आले होते.

तत्कालीन नियमानुसार मेसर्स प्रिथीपाल सिंग आणि कंपनी, नागपूर यांनी दिलेला दर सर्वात कमी असल्याने, सदर परिच्छेद वगळण्यात यावा.

- ३.३ महामंडळांच्या वरील अभिप्रायाशी शासनाने सहमती दर्शविली आहे.
- ३.४ महामंडळाकडून व शानसनाकडून प्राप्त झालेल्या लेखी महितीच्या अनुषंगाने समितीने गृह विभागाच्या प्रधान सचिवांची व महाराष्ट्र पोलीस गृह निर्माण कल्याण महामंडळाचे व्यवस्थापकीय संचालक यांची बुधवार, दिनांक २३ मे, २००७ रोजी साक्ष घेतली. या प्रकरणासंबंधात माहिती देतांना व्यवस्थापकीय संचालक यांनी स्पष्ट केले की, महामंडळाने जो लेखी खुलासा दिला आहे त्याचेच समर्थन केले आणि ती वस्तुस्थिती सुध्दा आहे. कारण कंत्राटदार मे. सादीक आणि कंपनी, नागपूर यांनी प्रति चौ.मी ७६००/- एवढा दर दिला होता. या दराने ६८७७ चौ.मी क्षेत्रफळासाठी एकूण किंमत रु. ५.२२ कोटी होते. परंतु कंत्राटदाराने ही किंमत चुकीने रु .३.८५ कोटी अशी निविदेत दिली होती. या उलट प्रिथीपाल सिंग आणि कंपनी, नागपूर यांनी रु.६८७५/- प्रति चौ.मी हा दर दिला होता जो पहिल्या कंत्राटदारापेक्षा कमीही होता

आणि एकूण खर्चाची किंमत रु. ४.७३ कोटी म्हणजे रु. ५.२२ कोटी पेक्षा कमीच होती. त्यामुळे प्रिथीपाल सिंग यांची निविदा मंजूर करण्यात गैर काही नव्हते हे उघड आहे. शिवाय मे.सादीक आणि कंपनी, नागपूर यांच्या लक्षात जेव्हा ही चूक आली तेव्हा त्यांनी कोणतीही तक्रार न करता अनामत रक्कम परत करण्याची विनंती केली व रक्कम परत घेतलेली आहे.

३.५ हे प्रकरण योग्य वेळी स्पष्टीकरण देण्यात न आल्याने नोंदविण्यात आल्याचे दिसते. म्हणून समिती या प्रकरणी अधिक भाष्य करू इच्छित नाही. तथापि, महामंडळाने भविष्यात असे प्रकार होऊ नये म्हणून वेळच्या वेळी खुलासा करावा जेणे करून असे आक्षेप नोंदविले जाणार नाहीत.

चार : वर्धा येथील पोलीस निवासस्थानाचे बांधकाम

४.१ भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००४-२००५ च्या (वाणिज्यिक) अहवालात "वर्धा येथील पोलीस निवासस्थानाचे बांधकाम" या शिर्षकाखाली परिच्छेद क्रमांक ४.८.३ मध्ये पुढील प्रमाणे अभिप्राय व्यक्त केले आहेत.

कंपनीने मौजे पिंपरी वर्धा येथे १८२ निवासस्थाने बांधण्याचे काम हाती घेतले (ऑक्टोबर २०००) व ते रुपये ४.१० कोटी खर्च करून डिसेंबर, २००३ मध्ये पूर्ण करण्यात आले. ही निवासस्थाने वापर करणाऱ्या विभागाला अद्याप (फेब्रुवारी २००५) हस्तांतरीत करण्यात आली नव्हती.

लेखापरिक्षणात असे आढळून आले की, मुळ योजनेनुसार निवास स्थानांसाठी लागणारा पाणीपुरवठा चार विंघण विहीरी खोदून करावयाचा होता. या विंघण विहीरी पाणीपुरवठ्यासाठी अपयशी ठरल्याची माहिती कंपनीला मार्च २००१ मध्ये निदर्शनास आली. परंतु उशीराने म्हणजे नोव्हेंबर २००२ मध्ये पर्यायी पाणीपुरवठा महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाकडून (एमआयडीसी) घेण्याचा निर्णय घेण्यात आला (घेतलेला वेळ २० महिने) पाणी पुरवठा करण्याचे प्रत्यक्ष काम फेब्रुवारी २००४ म्हणजेच विंघण विहीरींचे अपयश माहित झाल्यानंतर ३५ महिन्यांनी प्रदान करण्यात आले. हे काम अद्याप (फेब्रुवारी २००५) पूर्ण झालेले नव्हते. अशारीतीने पाणी पुरवठ्याची तरतुद न केल्यामुळे ही निवासस्थाने वापरणाऱ्या विभागाला हस्तांतरीत करणे शक्य झाले नव्हते व त्यामुळे रु. ४.१० कोटींची गुंवणूक अडकून राहिली. देय असलेल्या घर भाडे भत्ता प्रदानामधील बचत व अनुज्ञप्ती फी वसुली विचारात न घेता मोकळ्या मत्तावरील मार्च २००५ पर्यंतचे व्याजाचे नुकसान रु. ६६.९७ लाख एवढे काढण्यात आले होते.

कंपनीने म्हटले (जुलै २००५) होते की, ही बाब प्रथम वर्धा म्युनिसिपल कॉर्पोरेशन (डब्ल्यूएमसी) व त्यानंतर एमआयडीसीकडे नेण्यात झालेल्या उशीरामुळे विलंब झाला होता. उत्तरात पुढे असेही म्हटले होते की, डब्ल्यूएमसीने पाणीपुरवठा करण्यास नकार दिल्यामुळे व पाणी पुरवठ्याचा दर कमी करण्यासाठी एमआयडीसीकडे पाठपुरावा करण्यामुळे विलंब झाला होता. हे उत्तर स्वीकारण्यायोग्य नव्हते. विंघण विहीरीचे अपयश मार्च २००१ मध्ये निदर्शनास आलेले असतांना डब्ल्यूएमसीकडे हा प्रश्न जानेवारी

२००२ मध्येच नेण्यात आला. एमआयडीसी बरोबरही व्यवस्था करण्यास ही विलंब झाला होता.

४.२ ह्यावरील बाबी शासनाला कळविल्या (मार्च-एप्रिल २००५) होत्या, त्यांचे उत्तर मिळाले नव्हते (डिसेंबर २००५) या प्रकरणी समितीला पाठविलेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी ज्ञापनात महामंडळाने खुलासा करताना असे नमुद केले की, १८२ निवासस्थाने, वर्धा यांचे बांधकाम सर्वात कमी दर असलेल्या मेसर्स आर.के.संचेती, चंद्रपुर यांना दिनांक ४/१०/२००० रोजी सोपविण्यात आले होते. बांधकाम पूर्ण करण्यासाठी दिनांक ३/१०/२००० पर्यंत म्हणजे एकूण २४ महिन्यांचा कालावधी देण्यात आला होता. हे 'बी-एक' या प्रकारचे कंत्राट होते.

पाणी पुरवठ्यासाठी चार कुपनलिका खोदण्याचे प्रस्तावित होते. परंतु दोन कुपनलिका खोदल्यानंतर तुटपुंजे पाणी उपलब्ध झाल्याने, उर्वरित दोन कुपनलिका खोदण्याचे रद्द करण्यात आले. त्यामुळे त्या खर्चामध्ये बचत झाली (मार्च २००१). हा प्रकल्प पूर्ण करण्याचा कालावधी दिनांक ३/१०/२००२ पर्यंत होता. कुपनलिकांना पाणी न लागल्याने पाणी पुरवठ्याकरीता महामंडळाने जानेवारी २००२ मध्ये महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण व वर्धा नगरपरिषद यांच्याशी संपर्क साधला म्हणजेच प्रकल्प पूर्ण होण्याच्या वेळेअगोदर नऊ महिने हा संपर्क करण्यात आला होता. महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरण व वर्धा नगरपरिषद यांच्याकडे यासाठी जोरकस पाठपुरावा करण्यात आला. परंतु १८२ पोलीस निवासस्थाने वर्धा नगर परिषदेच्या हद्दीबाहेर असल्याने वर्धा नगरपरिषदेने नकार दिल्याचे पोलीस अधिक्षक, वर्धा यांनी त्याचे पत्र क्र.कक्ष - १/१८२ निवास पाणी पुरवठा, दिनांक २५/११/२००२ अन्वये कळविले तसेच सदर परीसरामध्ये महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाची कोणतीही पाणी पुरवठा योजना उपलब्ध अथवा प्रस्तावित नाही असे महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाने त्यांचे पत्र क्र. मजीप्रा/बाविव/तांशा/२५९१, दिनांक २३/१०/२००२ अन्वये कळविले.

अंतिमतः महामंडळाने दि.७/१/२००३ च्या पत्राअन्वये महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळास (म.औ.वि.म.) विचारणा केली. महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाने त्यांच्या पत्र दि. २७/३/२००३ अन्वये त्यास मान्यता दिली. परंतु पाणी

पुरवठयाचा त्यांचा दर रु.१३.५० प्रती १००० लिटर होता. बऱ्याच पाठपुराव्यानंतर महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाने त्याचे पत्र क्र.अमुम/ना/उपअभि-१/४०४, दि.३/६/२००४ अन्वये सदर रु.१३.५० चा दर रुपये १० प्रति १००० लिटर एवढा कमी केला.

सदर माहिती संचालक मंडळाच्या दि.१५/९/२००३ रोजी झालेल्या १३९ व्या बैठकीत ठेवण्यात आली. महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाला द्यावे लागणारे १५ टक्के सेट्टेज चार्जेस तसेच लागणारी विविध ना-हरकत प्रमाणपत्रे याचा विचार करुन हे काम पोलीस गृहनिर्माण व कल्याण महामंडळामार्फत करण्याचा निर्णय घेण्यात आला. त्याप्रमाणे जाहिर निविदा मागवून सर्वात कमी दराची निविदा रु.१०९८२३०५/- स्विकारण्यात आली. चार महिन्यांच्या पुर्णत्व कालावधीसह दि.२९/२/२००४ रोजी कार्यादेश निर्गमित करण्यात आला. या योजनेतील जलवाहिनीची लांबी व पाण्याचा दाब याचा विचार करुन डक्टाईल आयर्न पाईप वापरण्याचा निर्णय घेण्यात आला. याचे उत्पादक मेसर्स इलेक्ट्रोस्टिल कार्स्टिंग प्रायव्हेट लिमिटेड यांनी त्याप्रकारचे पाईप्स पुरविण्याचे मान्य केले होते. परंतू प्रत्यक्ष कामाच्या वेळेला कच्च्या मालाच्या अपुऱ्या पुरवठ्यामुळे तसेच अचानक वाढलेल्या स्टिलच्या किमतींमुळे उत्पादकाने व पुरवठादाराने पाईप्सच्या पुरवठ्यास विलंब लावला. यामुळे प्रत्यक्ष काम दि. २८/६/२००४ रोजी सुरु झाले. परंतू पावसाळी ऋतुमुळे सार्वजनिक बांधकाम विभाग / जिल्हा परिषद / वर्धा नगरपरिषद यांनी खोदाईस परवानगी न दिल्याने काम पूर्ण क्षमतेने सुरु होऊ शकले नाही. तसेच डी.आय.पाईप्सच्या एकाधिकारामुळे तसेच अनियमित पुरवठ्यामुळे मे २००५ मध्ये काम पूर्ण झाले. सुरुवातीला पाणी उचलण्यासाठी महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाच्या उपलब्ध सुविधांचा वापर करण्याचे ठरविण्यात आले होते. परंतू त्यांच्या नागपूर कार्यालयाने पत्र क्र.६६-१/८५, दि.११/१/२००५ अन्वये या सुविधांचा वापर करण्याकरिता रु.२१२४०/- प्रती वर्ष तसेच नळ योजनेचे रु.२५०/- द्यावे लागतील असे कळविले. त्यामुळे महामंडळाच्या व्यवस्थापकीय संचालकांच्या दि.४/११/२००४ च्या प्रकल्प क्षेत्राच्या भेटी दरम्यान मऔविमच्या क्षेत्राजवळ असलेल्या पोलीसांच्या जागेवर भुमिगत जलकुंभ व पंप रुम

बांधण्याचे निश्चित करण्यात आले. त्यामुळे मऔविमला देण्याच्या वार्षिक भाड्याच्या आवर्ती खर्चात बचत झाली. सदर काम मुळ निविदेत नसल्याने कंत्राटदारास दि.१४/२/२००५ रोजी हे काम करण्याचे आदेश निर्गमित करण्यात आले. तर या जागेवर पंप हाऊस बांधण्यासाठी पोलीस अधिक्षक, वर्धा यांनी ना-हरकत प्रमाणपत्र दि.२८/२/२००५ रोजी निर्गमित केले. उपरोक्त वस्तुस्थितीवरून असे लक्षात येईल की, सदरहु निवासस्थाने हस्तांतरीत करण्यास लागलेला विलंब हा महामंडळाच्या नियंत्रणा बाहेरील बाबींमुळे झाला आहे. तसेच सदर प्रकल्प म.औ.वि.म. ऐवजी खुल्या निविदा पध्दतीने राबविल्याने महामंडळाने रु.६६२७२८५/- इतकी बचत केली आहे. बऱ्याच पाठपुराव्यानंतर मऔविमने पाणी पुरवठ्याचे दर रु.१३.५० वरून रु. १०/- प्रती १००० लिटर एवढे कमी केल्याने रुपये १३५००/- प्रतिमाह एवढ्या आवर्ती खर्चामध्ये बचत झाली आहे. तसेच म.औ.वि.म. च्या पाणी उचलण्याच्या सुविधांचा वापर टाळल्याने त्यावरील आवर्ती खर्चामध्ये बचत झाली आहे. पाणी पुरवठ्याचा स्त्रोत मिळविण्यासाठी लागलेला विलंब, तसेच पाणी पुरवठ्याचा दर रु.१३.५० वरून रु.१० प्रति १००० लिटर कमी करण्यासाठी लागलेला कालावधीही हे काम पुर्ण करण्यासाठी झालेल्या विलंबाची प्राथमिक कारणे आहेत.

४.३ महामंडळाच्या वरील अभिप्रायाशी शासनाने सहमती दर्शविली आहे.

४.४ महामंडळाकडून व शासनाकडून प्राप्त झालेल्या लेखी माहितीच्या अनुषंगाने समितीने गृहनिर्माण विभागाच्या प्रधान सचिवांची व महाराष्ट्र पोलीस गृह निर्माण कल्याण महामंडळाचे व्यवस्थापकीय संचालक यांची बुधवार, दिनांक २३ मे, २००७ रोजी साक्ष घेतली. साक्षीच्यावेळी, समितीच्या प्रश्नावर प्रकारणासंबंधीत माहिती देताना व्यवस्थापकीय संचालक यांनी स्पष्ट केले की, शासनाच्या भूजल सर्वेक्षण विभागाकडून पडताळणी करण्यात आली होती. त्या ठिकाणी दोन विंघन विहिरी घेता येतील असे त्यांनी सांगितल्याप्रमाणे, तेथे दोन विंघन विहिरी घेण्यात आल्या. परंतु त्यांस तुटपुंजे पाणी लागले. पाणी पुरवठ्यासाठी वर्धा नगरपरिषदेशी संपर्क साधला. मात्र हा विभाग वर्धा नगरपरिषदेच्या हद्दीच्या बाहेर आहे त्यामुळे त्यांनी पाणी पुरवठ्यास नकार दिला. आता या ठिकाणी महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाकडून कायम स्वरूपात पाणी पुरवठा

करण्यात येत आहे. या निवासस्थानात पोलिस कुटूंबे रहावयास आली किवां नाही याची माहिती उपलब्ध नसल्याचे सांगितले कारण ही निवासस्थाने २००५ मध्ये पोलीस विभागास हस्तांतरीत करण्यात आली आहेत. परंतु निवासस्थानांचे वाटप पोलिस अधिकांकामार्फत होत असल्याने गृहनिर्माण महामंडळाला या संदर्भातील माहिती नाही. तथापि, प्रधान सचिवानी अधिक माहिती दिली की, सर्व निवासस्थाने २००५ मध्ये वाटप झाली आहेत. पाणी पुरवठ्यासंदर्भात पोलीस अधिकांकडून कोणताही नविन प्रस्ताव शासनाकडे आलेला नसल्याने पाण्याचा प्रश्न निर्माण झाला नसावा असे वाटते. तरी सुध्दा त्यांच्याकडून सविस्तर माहिती घेऊन समितीस सादर करण्याचे त्यांनी मान्य केले.

४.५ अभिप्राय व शिफारशी :-

या प्रकरणी समितीला मिळालेली लेखी माहिती व साक्षीच्या वेळी मिळालेली तोंडी माहिती विचारात घेता असे दिसून येते की, महाराष्ट्र राज्य पोलिस गृहनिर्माण व कल्याण महामंडळाने मौजे पिंपरी वर्धा येथे १८२ निवासस्थाने बांधण्याचे काम हाती घेऊन रु.४.१० कोटी खर्चून ते डिसेंबर २००३ मध्ये पूर्ण करण्यात आले. परंतु या निवासस्थानांचे हस्तांतरण फेब्रुवारी-मे २००५ मध्ये पोलिस विभागास करण्यात आले. त्यामुळे ही निवासस्थाने विनावापर पडून राहिली. परिणामी, व्याजाचे रु.६६.९७ लाखाचे नुकसान झाले असा आक्षेप होता. मूळ योजनेनुसार या निवासस्थानासाठी लागणारा पाणी पुरवठा चार विंघन विहीरी खोदून करावयाचा होता. परंतु दोन विंघनविहीरीना तुटपुंजे पाणी लागल्याने उर्वरीत दोन कुपनलिका खोदण्याचे रद्द करण्यात आले. त्यानंतर वर्धा नगरपरिषदेकडून पाणी पुरवठा करण्यासाठी प्रयत्न करण्यात आले. परंतु हा विभाग नगरपरिषदेच्या हद्दीच्या बाहेर असल्याने नगरपरिषदेने पाणी पुरवठ्यास नकार दिला नंतर महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाकडे प्रयत्न करण्यात आला परंतु त्यांची तेथे अशी योजनाच नसल्याने त्यांनी ही नकार कळविला.त्यानंतर पाणी पुरवठा करण्यासाठी महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळाकडे संपर्क साधण्यात आला. परंतु तो पर्यंत खूपच उशिर झाला होता. परिणामी, ही निवासस्थाने पोलिस विभागास हस्तांतरीत करणे शक्य झाले नव्हते. शेवटी पाणी पुरवठ्याचा दर रु.१३.५० प्रति १००० लिटर वरून तडजोडीने १०/-रु. प्रति १००० लिटरवर आणण्यात आला. या योजनेतील जलवाहिनीची

लांबी व पाण्याचा दाब याचा विचार करुन डक्टाईल आयर्न पाईप वापरण्याचा निर्णय घेण्यात आला. परंतु प्रत्यक्षात कामाच्या वेळेस कच्च्या मालाच्या अपुऱ्या पुरवठ्यामुळे व पाईपच्या पुरवठ्यास विलंब लागल्याने प्रत्यक्ष काम उशीरा सुरु झाले व मे २००५ मध्ये पूर्ण झाले.

महाराष्ट्र राज्य पोलिस गृहनिर्माण व कल्याण महामंडळाने आत्तापर्यंत मुंबई गोरेगाव, अहेरी (गडचिरोली), आडगाव (नाशिक) व पिंपरी (वर्धा) या ठिकाणी पोलीसांसाठी निवासस्थाने बांधली आहेत. व भविष्यातही अशी निवासस्थाने बांधवी लागतील यात शंका नाही. कारण पोलीसांसाठी निवासस्थानाची मोठ्या प्रमाणावर गरजही आहे. तथापि, याबांधकामाच्या संदर्भात आलेल्या आक्षेपांबाबत जेव्हा समितीने तपासणी केली तेव्हा समितीच्या असे निदर्शनास आले की, यानिवासस्थानासाठी आवश्यक असणारा पाणीपुरवठा, रस्ते व वीज जोडण्या यांचे नियोजन वेळेवर न केल्यामुळे निवासांचे बांधकाम होऊनही ती तीन-चार वर्षे पडून राहतात, पोलिस विभागास हस्तांतरित करता येत नाहीत. व त्यासाठी काढलेल्या कर्जावरील व्याज काही कोटींच्या घरात जाते. गोरेगाव मुंबई येथील निवासांच्या कर्जावरील व्याज रु ३१ कोटींच्या वर भरावे लागले. पिंपरी-वर्धा येथील प्रकल्प जरी लहान असला तरी पाण्याच्या पूर्वनियोजना अभावीच रु ६७/- लाखांचे व्याज भरावे लागले आहे. वास्तविक या महामंडळाच्या संचालक मंडळावर भारतीय पोलीस प्रशासन सेवेतील व भारतीय प्रशासकीय सेवेतील दर्जाचे अधिकारी आहेत. जे अधिकारी राज्यांचा व देशाचा राज्यकारभार चालविण्यास सक्षम आहेत. अशा अधिकाऱ्यांचा या संचालक मंडळा समावेश आहे. तरी सुध्दा अशा छोट्या छोट्या प्रकल्पांच्या कामात त्यांच्याकडून योग्य नियोजन न झाल्यामुळे त्रुटी राहत आहेत व त्यामुळे शासनाला मोठा भूदंड सोसावा लागत आहे. ही अतिशय खेदजनक गोष्ट आहे असे समितीचे स्पष्ट व प्रामाणिक मत आहे. एवढेच नव्हे तर या महामंडळला मोठा कर्मचारी वृंदही देण्यात आलेला आहे. परंतु महामंडळाचे कामकाज कार्यक्षमतेने व सक्षमतेने चालविण्यात कोणलाही रस नसावा, अन्यथा असे घडले नसते असे समितीला खेदाने नमुद करावे लागत आहे.

प्रस्तूतच्या पिंपरी-वर्धा येथील प्रकल्पाच्या पाणी-पुरवठ्या बाबत महामंडळाने लेखी खुलाशात व साक्षीच्या वेळी वेगवेगळ्या प्रकारे युक्तीवाद करून महामंडळाचे समर्थन करण्याचा प्रयत्न केलेला आहे. विंघन विहिरींना पाणी लागत नाही असे दिसल्यावर दोन विंघन विहिरीचे खोदकाम रद्द करून आणि एम.आय.डी.सी.च्या पाणी पुरवठ्याचा दर कमी करून बचत केल्याचा दावाही केला आहे. वास्तविक परिस्थितीनुसार व नाईलाजाने घडलेल्या घटना वरून स्वतःची पाठ थोपटण्याचा हा त्यांचा प्रयत्न आहे. भले किरकोळ बचत झाली असे क्षणभर मानले तरी दोन वर्षांपेक्षा जास्त कालावधीसाठी रु. ४.१० कोटींची गुंतवणूक अडकून पडली व बांधलेली निवासस्थाने मोकळी पडून राहिली व रु. ६७/- लाखांचे व्याज भरावे लागले याची त्यातून भरपाई होते काय? हीच निवासस्थाने दोन वर्षे अगोदर पोलिसांना राहावयास दिली असती तर बहुतांशी व्याजाची भरपाई झाली असती व भुर्दंड सोसावा लागला नसता. परंतू महामंडळाच्या नियोजनाअभावी आणि या प्रकल्पाकडे वेळीच लक्ष न दिल्यामुळे ही परिस्थिती ओढवली आहे यात कसलीही शंका घ्यायला वाव नाही. पाणीपुरवठ्याच्या विलंबासाठी अनेक कारणे देण्यात आली आहेत. परंतू ही सर्व कारणे केवळ मानवी चुकांमुळे घडलेली आहेत. हे समिती स्पष्टपणे नमूद करू इच्छिते. प्रस्तूतच्या परिच्छेदावर आणखी जादा भाष्य न करता समिती अशी शिफारस करते की, महामंडळ यापुढे जेव्हा असे प्रकल्प बांधावयास घेईल तेव्हा प्रकल्पासाठी आवश्यक असणाऱ्या पाणीपुरवठा, रस्ते, वीज जोडण्या व इतर कामे यांचा अगोदरच प्राथम्याने विचार करून ती इमारतींच्या बांधकामाबरोबरच पूर्णत्वास केली गेली पाहिजेत व त्यानंतर त्वरीत अशा इमारती पोलिस विभागाला हस्तांतरित करून पोलिसांना त्यांचे निवासाचे वाटपही त्वरीत करण्यात यावे यासाठी आवश्यक त्या सर्व उपाययोजना अगोदरच करण्यात याव्यात, यामध्ये कोणतीही कसर ठेवण्यात येऊ नये. अन्यथा महामंडळाला नाहक भुर्दंड सोसावा लागेल व त्याची जबाबदारी महामंडळावर राहिल. या प्रकरणी केलेल्या कारवाईचा अहवाल समितीला तीन महिन्यात सादर करण्यात यावा.

शिवशाही पुनर्वसन प्रकल्प मर्यादित

पाच : "हस्तांतर योग्य विकास हक्कांची विक्री"

५.१ भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००४-२००५ च्या (वाणिज्य) अहवालातील परिच्छेद क्रमांक ४.१२ मध्ये "हस्तांतर योग्य विकास हक्कांची विक्री" याबाबत महालेखाकारांनी असे अभिप्राय व्यक्त केले आहेत की, हस्तांतर विकास हक्कांची विक्री करण्यामध्ये अयोग्य पद्धती अवलंबिल्यामुळे कंपनीला रुपये ३.२१ कोटींचा तोटा झाला होता.

शिवशाही प्रतिष्ठान प्रकल्प मर्यादितने (कंपनी) बांधकामाचे १९,१२० चौरस मीटरचे हस्तांतर योग्य विकास हक्कांची विक्री (टीडीआर) करण्यासाठी निविदा मागविल्या (एप्रिल, २००३) होत्या. त्याला प्रतिसाद म्हणून सात बोल्या (बीडस) मिळाल्या होत्या. मिळालेले दर (एप्रिल, २००३) प्रति चौरस मीटर रुपये ८,२३४ व रुपये ८,८१६ या दरम्यान होते. परंतु चांगली किंमत मिळविण्यासाठी नवीन बोली मागविण्याचे ठरविण्यात (डिसेंबर, २००३) आले.

कोणत्याही नविन बोली परत मागवितांना आधी मिळालेल्या दरापेक्षा नविन बोलीत कमी दर मिळण्याची शक्यता असण्याचा प्रश्न उद्भवतो. या प्रस्तुत प्रकरणामध्ये, हा तोटा टाळण्यासाठीचा सोपा मार्ग म्हणजे मूळ वैधानिक कालावधीमध्ये ज्यांनी दर दिलेल्या बोलीदारांना आपण आणखी किती जादा दर देऊ शकतात हे मागविता येते व त्यात काही प्रगती झाली नाही तर मूळ देकार तसेच कायम राहतात. ही पद्धती अबलंबिण्यात आली नाही. त्याऐवजी एप्रिल, २००३ ते जानेवारी, २००४ मध्ये संपूर्णपणे नविन निविदा मागविण्यात आल्या. त्यावेळी मिळालेले देकार कमी दराचे होते. टीडीआर कमी दर म्हणजे रुपये ५,९४९ प्रति चौरस मीटर या दराने विकण्यात आला व परिणामस्वरूप रुपये ३.२१ कोटींचा तोटा झाला होता.

कंपनीने म्हटले (जुलै, २००५) होते की, मागील निविदापेक्षा कमी दर मिळाल्यामुळे नवीन निविदा मागविण्यात आल्या. त्यांनी पुढे असेही म्हटले होते की, टीडीआरचा बाजार हा खूप चंचल असून फार थोड्या कालावधीत प्रत्येक व्यवहारामध्ये दर बदलतात.

हे उत्तर स्विकारण्यायोग्य नाही. पारदर्शकतेच्या आवश्यकतेनुसार अपसेट किंमत निविदांचे किंमत दर उघडण्यापूर्वी निश्चित करणे आवश्यक होते. परंतु या

प्रस्तुत प्रकरणामध्ये एप्रिल, २००३ मध्ये किंमत दर उघडल्यानंतर ती ठरविण्यात आली होती.

कंपनीने असे सुद्धा म्हटले होते की, लेखापरीक्षणाने सूचविलेली पद्धत वापरल्यास संस्था ज्यांनी मूळ दिलेल्या दरापेक्षा कमी दर देण्यापासून त्यांना प्रतिबंध करता येणार नाही. हे उत्तर टिकण्याजोगे नाही. विक्री किंमत वाढविण्यासाठी वाटाघाटी करणे ही सर्वमान्य पद्धती आहे व वैध कालावधीमध्ये आधीच दिलेले दर कमी करणे शक्य नव्हते.

ही बाब शासनाला कळविली (मे, २००५) होती, त्याचे उत्तर मिळाले नव्हते, (डिसेंबर, २००५)

५.२ या प्रकरणी समितीला पाठविलेल्या स्पष्टीकरणात्मक लेखी ज्ञापनात शिवशाही प्रतिष्ठान प्रकल्प यांनी खुलासा करतांना असे नमूद केले की, शिवशाही पुनर्वसन प्रकल्प मर्यादित कंपनीने झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरण योजने अंतर्गत तुर्भे-मंडाले एम/ई येथिल बांधकामाचे १९,१२० चौ.मी चे हस्तांतरणीय विकास हक्काच्या (सोयीसाठी टी डी आर असे म्हटले आहे.) विक्री बाबत निविदा मागविल्या होत्या. या सूचनेला प्रतिसाद म्हणून सात निविदा मिळाल्या. या निविदांचा मिळालेला दर रु. ५०००/- प्रति चौ.मी आणि रु. ८८१६.१२/- या दरम्यान होते. तथापि, दरांतील इतकी तफावत व मागील निविदांचे मिळालेले दर पाहता, सदर आलेले दर कमी असल्यामुळे त्या निविदा रद्द करून किमान किंमत ८९००/- ठरवून निविदा पुनः मागविण्यात आल्या.

वरील निविदेला प्रतिसाद म्हणून शिवशाही पुनर्वसन प्रकल्प लि.ला वाढीव दराच्या म्हणजेच रु. ८९२८/- प्रति चौ.मी आणि रु. ८९६१/- प्रति चौ.मी याप्रमाणे मिळाल्या परंतु त्या फक्त ४६५० चौ.मी साठी होत्या. नंतरच्या प्रयत्नात फक्त २६० चौ.मी टी.डी.आर साठी ८७७५/- प्रति चौ.मी प्रमाणे दर होता. टी डी आर किंमती कमी होत असल्याचे हे दर्शविते. अंतिमतः शिवशाही पुनर्वसन प्रकल्प मर्यादित कंपनीला रु. ५९४१ प्रति चौ.मी प्रमाणे शिल्लक टी डी आर १४,२१०.०० चौ.मी साठी देकार मिळाला.

भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या मताप्रमाणे १९,१२० चौ.मी इतक्या टी डी आर च्या विक्रीचे तंत्र अयोग्य असल्यामुळे पहिल्या निविदेतील दर व नंतर

मिळालेल्या टी डी आर च्या दरातील फरकाच्या आधारे विक्री योग्य १९,१२० चौ.मी टी डी आर वर रु. ३.२१ कोटी हा तोटा काढलेला दिसतो.

वरील प्रमाणे परीक्षकांनी घेतलेल्या प्रारूप परीच्छेदातील प्रश्नांची उत्तरे खालील प्रमाणे आहे.

स्पष्टीकरणात्मक टिप्पणी :

अ) खाली उदधृत केलेली निरीक्षणे ही शिवशाही पुनर्वसन प्रकल्प लि. ने हस्तांतरणीय विकास हक्क (सोयीसाठी टी डी आर) पूर्वी मागविलेल्या निविदेतील विक्री करतेवेळी पुनर्पाचारणीचा पर्याय हा नविन येण्याच्या देकारांचे दर अगोदरच्या देकारापेक्षा कमी असण्याच्या संभावनेबाबत आहे तसेच अशा अहितकारक संभावनेवर साधा उपाय म्हणून निविदा सूचनेमध्ये अर्जदारांना असे सांगण्यात यावे की विहित कालमर्यादेत ते दिलेल्या दरात कितपत वाढ करू शकतील हे नमूद करणे आणि तसे नमूद न केल्यास देऊ केलेला दर स्थायी असेल अशा सूचने संबंधी सुध्दा आहे.

१. वरील मताप्रमाणे पध्दत सर्वसाधारणपणे वापरण्यासाठी निविदा अर्जदारांना त्यांसंबंधी प्रथम टी डी आर विक्रीच्या देकार निवड पध्दतीची माहिती पारदर्शकता ठेवण्यासाठी म्हणून आगाऊ देणे आवश्यक आहे. तथापि, सदर पध्दत वापरात आणली तर त्यामुळे निविदा अर्जदार मुद्दामहून निविदा दर कमी भरण्यास उत्तेजन देणाऱ्या ठरतील म्हणून हि पध्दत जाहिरात देवून सार्वजनिक निविदा सुचना मागविण्यात येणाऱ्या पध्दतीला कमी दर्जावर उल्लेखल्यासारखे ठरेल.

शिवाय प्रश्न असा येतोच की, दरात अशी सुधारणा करण्याची संधी कुठपर्यंत द्यावी जसे की अशी संधी एकदाच का द्यावी व ती सुध्दा निवडक समूहालाच का जेणेकरून अशा लोकांना नियंत्रक किंवा व्यवसाय संघ निर्माण करण्यास वाव दिल्यासारखे होईल व त्यामुळे प्रचलीत सार्वजनिक निविदा सूचना पध्दतीत उपलब्ध असलेल्या योग्य स्पर्धा ह्या निकषाशी विसंगत ठरेल.

२) टी डी आर विक्रीचे दर हे सतत बदलत असतात व काही थोड्याशा अवधीसाठी सुध्दा कमी जास्त होतात. बाजारातील मागणी आणि पुरवठा याबरोबरच टी डी आर विक्रीचे दर हे निरनिराळ्या मापदंडाप्रमाणे सुध्दा बदलत असतात. जसे ठराविक

क्षेत्र/बृहन्मुंबई महानगर पालिकेचे विभाग, व्यापारी, विक्रेता आणि ग्राहक यांच्या बाजारपेठेतील नावलौकीक टी डी आरशी संबंधित न्यायालयातील प्रलंबित दाव्यांची स्थिती इ. टी डी. आर च्या विक्रीचे दर बाजारात स्थिर व निश्चित नसतात व कोणतीही अभिकरण किंवा संस्था ते निश्चित करत नसतात त्यामुळे भागभांडवल बाजारातील (प्रकाशित) दरासारखी त्यांची तुलना करता येत नाही.

३) सार्वजनिक निविदा सूचना देवून टी डी आर च्या विक्रीसाठीच्या निर्णय प्रक्रियेसाठी काही निश्चित पध्दती वापरावी लागते जेणे करून निविदेतील पारदर्शकता तसेच आर्थिक निकषांचे औचित्य कायम ठेवून दर चांगले कसे येतील हे साध्य करायचे. वरील पध्दतीचा अवलंब कदाचित लांबण ठरले व दरम्यान टी डी आर विक्रीचे दर कमी जास्त होण्याची शक्यता वर निर्देश केल्याप्रमाणे होऊ शकते. म्हणूनच कालातित वा अद्वितीय निविदा स्वीकृत प्रक्रिया निश्चित करणे शक्य नाही. परंतु कदाचित यासाठी मान्यता देणाऱ्या अधिकाऱ्यांना निविदा स्वीकारते वेळीच निर्णय घेण्याचे तसे अधिकार देण्यात आले तर टी डी आर विक्रीची चांगली किंमत येवू शकेल. तथापि, टी डी आर विक्रीचे सतत बदलणाऱ्या दरांची ही गुणात्मकता लक्षात घेता व्यक्तिनिष्ठ निर्णय प्रक्रियेला सुध्दा दोष देता येवू शकतो. म्हणून प्रशासकीय पारदर्शकता व आर्थिक निकषांचे औचित्य कायम राखण्यासाठी तरी सार्वजनिक सूचना देवून निविदा मागविण्याची पध्दत ही चालू ठेवावी असे वाटते.

- ब)** पर्यायी सूचनेप्रमाणे काही सुधारणा झाली नसल्यास मूळ निविदेतील देकार हा अंतिम समजला जाईल ह्याबाबतीत खाली नमूद केलेली निरीक्षणे आहेत.
- १) निविदा अर्जदार मूळ देकार मध्ये सुधारणा करण्यास उद्युक्त होणार नाहीत कारण अगोदर नमूद केलेले दर स्थायी रहाणारच आहेत. ही शर्त असल्यामुळे सुचविलेला पर्याय मूळातच निष्फळ ठरतो. कारण कुठलाही निविदा अर्जदार निविदेमध्ये दिलेल्या देकारात सुधारणा करू इच्छिणार नाही.
 - २) बाजारातील टी डी आर विक्रीचे दर व भागभांडवल बाजारातील दर ह्यांची तुलना करण्यासाठी टी डी आर विक्रीच्या दरांच्या वाजवी कालावधीतील चढ उतारातील

सर्वोच्च दर व न्यूनतम दरामधील फरकांचा विक्रीजन्य टी डी आरशी केलेल्या गुणाकारावरून नफा/तोटा काढण्यापेक्षा विशिष्ट विक्रीकरिता त्यांच्या नजिकच्या भूतकालातील विक्री दराशी तुलना करणे बरोबर आहे. कारण टी डी आर च्या सततच्या दरबदलासाठी विक्रीचा नफा / तोटा अशी नजिकच्या भूतकालातील व्यवहाराशी तुलना ही सांख्यिकी भाष्यासाठी सुध्दा योग्य ठरेल.

परिच्छेद अ व परिच्छेद ब याबाबत दिलेले स्पटीकरण ग्राह्य धरून हा परिच्छेद भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांच्या २००४-२००५ च्या अहवालामध्ये घेण्यात येवू नयेत.

- ५.३ शिवशाही प्रकल्पाच्या वरील अभिप्रायाबाबत शासनाने आपले मत व्यक्त केलेले नाही.
- ५.४ या प्रकरणी समितीने गृहनिर्माण विभागाचे प्रधान सचिव व शिवशाही पुनर्वसन प्रकल्पाचे व्यवस्थापकीय संचालक यांची बुधवार, दिनांक २३ मे २००७ रोजी साक्ष घेतली. साक्षीच्या सुरुवातीलाच प्रधान सचिव तथा व्यवस्थापकीय संचालक यांनी या प्रकल्पाविषयी माहिती दिली की, शिवशाही पुनर्वसन या कंपनीची स्थापना कंपनी कायदा १९५६ अंतर्गत सन १९९८ मध्ये करण्यात आली. या कंपनीची १०० टक्के मालकी महाराष्ट्र शासनाची आहे. मुंबई शहरामध्ये २ लाख सदनीका बांधून त्या झोपडपट्टीत राहणाऱ्या लोकांना द्याव्यात व बाजारातील दरानेही सदनिकांची विक्री करावी या उद्देशाने या कंपनीची निर्मिती करण्यात आली आहे. त्यानुसार ५० हजार सदनिकांचे बांधकाम करण्याचा पहिला टप्पा कंपनीने ठरविला होता. याच अनुषंगाने कंपनीने १० प्रकल्प हाती घेऊन १११ इमारतींच्या बांधकामाचा व त्यामध्ये १०,६७३ सदनिका बांधण्याचा कार्यक्रम हाती घेतला होता. या १० प्रकल्पांपैकी ६ प्रकल्प पूर्ण झाले असून त्यामध्ये ६५ इमारतींचे बांधकाम होऊन ६०७४ सदनिकांचे काम पूर्ण झाले आहे व उर्वरित ४ प्रकल्पांचे बांधकाम प्रगती पथावर असून त्यामध्ये ७३ इमारतींचे बांधकाम चालू आहे. त्यातून ४५९९ सदनिकांचे बांधकाम करण्यात येत आहे आतापर्यंत या प्रकल्पाच्या ६१ इमारतीमध्ये ५३३३ कुटुंबे रहावयास आलेली आहेत. इतर इमारतींचे बांधकाम पूर्ण झाल्यानंतर आणखी ५३४० कुटुंबे रहावयास येतील एकूण १०६७३ सदनिकांतून ६२२ सदनिका पुनर्वसनासाठी व ६८१० सदनिका प्रकल्पग्रस्तांना

मिळतील. पुढे अशीही माहिती देण्यात आली की, या कंपनीमार्फत वेगवेगळ्या प्रकारचे सार्वजनिक प्रकल्प राबविण्यात येतात. उदाहरणादाखल सांगण्यात आले की, सध्या मिठी नदीच्या काठावरील लोकांना स्थलांतरील करण्यात येत आहे. तसेच पोईसर नदीचे व विमानतळाच्या बाजूचे काम करताना शिवशाही पुनर्वसन प्रकल्पाच्या सदनिकांचाच वापर करण्यात आला. तसेच टॅक्सी-वेचे काम चालू असताना सुमारे दिड हजार कुटुंबाचे पुनर्वसन याच सदनिकांमध्ये करण्यात आले. शिवाय या प्रकल्पांतर्गत २६४ संक्रमण गाळेही उपलब्ध होणार असून १,७२३ सदनिका खुल्या बाजारातील विक्रीसाठी उपलब्ध होणार आहेत. व २५४ सदनिका वेगवेगळ्या सुविधांसाठी उपलब्ध होणार आहेत. अशा प्रकारे या प्रकल्पासंबंधी सविस्तर माहिती देण्यात आली.

त्यानंतर समितीने प्रश्नोत्तर रुपाने माहिती घेण्याचा प्रयत्न केला. सुरुवातीलाच समितीने पृच्छा केली की, हस्तांतर विकास हक्क (टीडीआर) मार्केट अस्थिर आहे, वैध कालावधीमध्ये दरात वाढ करण्याच्या संदर्भात निविदा भरणाऱ्या संस्थांबरोबर करण्यात येणाऱ्या वाटाघाटी या स्वीकृत अशा वाणिज्यिक प्रथा आहेत. अन्यथा नमूद केलेले दर वैधता कालावधीपर्यंत वैध असतात. म्हणून अशी कार्यपद्धती का अनुसरण्यात आली नव्हती. ज्यामुळे शिवशाही पुनर्वसन कंपनीला रु. ३.२१ कोटींचा तोटा झाला त्याची कारणे काय आहेत? यावर विभागाच्या प्रधान सचिवांनी खुलासा केला की, सन २००३ मध्ये कंपनीकडे १९,१२० चौ.मी.चे हस्तांतर विकास हक्क उपलब्ध होते. कंपनीने इ गोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरण योजनेंतर्गत तुर्भे मंडाले एमई येथील काम हाती घेतले होते. त्याठिकाणी प्रकल्पग्रस्तांचे पुनर्वसन करण्याच्या दृष्टीने सदनिका बांधण्यात आल्या. खुल्या बाजारातील विक्रीसाठी सदनिका बांधल्या नाहीत. सदनिका बांधण्यासाठी कंपनीने वर्तमानपत्रात जाहिरात देऊन निविदा मागविल्या. त्यास ७ लोकांनी निविदा भरून प्रतिसाद दिला. परंतु त्यांनी दिलेले दर कमी आहेत असे कंपनीच्या कमिटीचे मत झाले. या कमिटीमध्ये व्यवस्थापकीय संचालक, सहव्यवस्थापकीय संचालक व महाव्यवस्थापक या तीन अधिकाऱ्यांचा समावेश आहे. म्हणून समितीने पुन्हा निविदा काढण्याचे ठरविले.

याबाबत वाटाघाटी का करण्यात आल्या नाहीत या आक्षेपाबाबत सांगण्यात आले की, खरेदीच्या बाबतीत सर्वात कमी बोली असेल तरच वाटाघाटी करण्यात येतात. यासंबंधी भारताच्या सतर्कता आयुक्तांनीसुद्धा परिपत्रक काढलेले आहे. याप्रकरणी ७ लोकांनी निविदा भरल्या होत्या. त्यामध्ये मेहता ट्रेडिंग कंपनीने रु. ८,८१६/- प्रति चौ.मी.प्रमाणे ३,९७० चौ.मी. टीडीआरची खरेदी करण्याची तयारी दर्शविली होती. १९,१२० हा पूर्ण टीडीआर खरेदी करण्यास ते तयार नव्हते. बाकीच्या निविदा धारकांनीही तुकडे करून टीडीआर खरेदी करणार असल्याचे कळविले होते. म्हणून यामध्ये वाटाघाटी करण्यासाठी जो आक्षेप घेतलेला आहे तो बरोबर नाही व वाटाघाटी करणे योग्य नाही असे त्यांचे मत असल्याचे त्यांनी सांगितले. म्हणून फेरनिविदा काढण्यासंबंधी निर्णय घेण्यात आला होता व जवळपास ७ वेळा फेरनिविदा काढण्यात आल्या. एप्रिल २००३ व जानेवारी २००४ या कालावधीत कमी किंमत आली म्हणून ७ वेळा वारंवार निविदा काढाव्या लागल्या.

याप्रकरणी बाजारात चौकशी करून निविदा काढावयास पाहिजे होत्या वा काही काळ थांबून निविदा काढावयास हव्या होत्या. परंतु तसे न झाल्यामुळे या प्रकरणात मिलिभगत झाल्याची शंका समिततीने व्यक्त केली आणि १९,१२० चौ.मी.पैकी ४,६५० चौ.मी.ची ख्यागणी रु.८,९२८/- आणि रु. ८,९६१/- प्रति चौ.मी.सर जास्त दराने दुसऱ्या निविदेत करूनही ती निविदाही का स्वीकारण्यात आली नाही या प्रश्नास उत्तर देण्यात आले की, पहिल्या निविदांमध्ये कमी दर आल्यामुळे दुसरी निविदा काढण्यात आली. परंतु तिसऱ्या निविदांमध्ये फक्त २६० चौ.मी.करिता जास्त दर आला होता.

हस्तांतर विकास हक्क ही व्यपगत न होणारी विक्रेय वस्तू आहे. परंतु कोणाच्या तरी फायद्यासाठी पुनःपुनः निविदा काढण्यात आल्या अशी शंका समितीने व्यक्त करून हे हक्क कमी किंमतीला विकण्याची घाई का करण्यात आली शिवाय पहिल्या निविदेतील जास्तीचे दर अद्याप लागू होते त्या दरानेच बांधकाम कंत्राट देणे आवश्यकही होते. वाटाघाटी करूनच दर निश्चित करावे असेही मत नव्हते. थोडक्यात तोटा होणार नाही अशा पध्दतीने जास्त दराने कंत्राट दिले पाहिजे हा मूळ मुद्दा होता. त्यानुसार जास्त दराच्या निविदा येऊनही रु. ५९४१/- या कमी किंमतीच्या निविदेस मान्यता दिली. याचा अर्थ भूमी कंत्राटदाराला मदत करण्याचा कंपनीचा हेतू होता हे उघड आहे, असे मत समितीने व्यक्त केले. यावर सांगण्यात आले की, भूमीला कंत्राट देण्याचा निर्णय संचालक मंडळाचा होता. या मंडळामध्ये गृहनिर्माण

मंत्री व राज्यमंत्री, व्यवस्थापकीय संचालक, सहव्यवस्थापकीय संचालक, वित्त सचिव, नगरविकास सचिव, हुडकोचे प्रतिनीधी आणि मुख्यमंत्र्यांकडे गृहनिर्माण विभाग असल्याने तेसुध्दा संचालक मंडळाचे सदस्य होते. रु.८ हजारापेक्षा जास्तीची निविदा असताना रु. ५ हजारापर्यंत कमी दरात व भूमीने ६००६/- ची निविदा भरली असताना रु. ५,९४९/- रु. वर कां देण्यात आला ? यामध्ये तोटा झाला नाही असे शिवशाही पुनर्वसन कंपनीचे मत आहे काय अशी स्पष्ट विचारणा करता, प्रधान सचिवांनी उत्तर दिले की, हा तोटा काल्पनिक स्वरूपाचा दिसत आहे. जरी तोटा झालेला असला तरीप्रत्यक्षात रोख रकमेमध्ये (Cash loss) तोटा झालेला नाही. कारण टीडीआरचे दर सतत बदलत असतात. यावर टीडीआरचे दर सन २००३ पासून सतत वाढत आहेत त्यामुळे गृहनिर्माण मंडळ सुध्दा त्यांचे प्लॉट खाजगी बिल्डरना विकत आहे.

याप्रकरणी रु.८,०००/- पेक्षा जास्त दर मिळाला असताना कमी दराची निविदा स्वीकारण्याची जोखीम कां घेण्यात आली या समितीच्या प्रश्नास उत्तर देण्यात आले की, जास्त दर मिळेल अशी कंपनीस अपेक्षा होती. मेहता ट्रेडिंगने ८८९६/- रु. दराने ३९७० चौ.मी. साठी निविदा दिली होती. अशा वेळी त्याच्याबरोबर वाटाघाटी कराव्यात अशी अपेक्षा आहे काय ? असा प्रतिप्रश्न केला. कंपनीला दराबाबत तांत्रिक सल्लामसलत मार्केटिंग मॅनेजर देतात तेच यासंदर्भातच माहिती देतील असे प्रधान सचिवानी सांगितले असता, मार्केटिंग मॅनेजरनी खुलासा केला की, सुरुवातीला जो जास्त दर मिळाला होता. त्याबाबत त्यांनी लेखी शिफारस केली होती. परंतु त्यावेळच्या संचालक मंडळाने त्यांची शिफारस नाकारली. त्यावेळी संचालक मंडळात श्री.सुरेश जोशी, व्यवस्थापकीय संचालक व सहव्यवस्थापकीय संचालक श्री. उज्ज्वल उके हे कमिटीवर होते. जास्त दर मिळेल म्हणून पुन्हा निविदा काढण्याचे त्यांनी ठरविले . पुन्हा काढलेल्या निविदा मध्ये कमी दर मिळाला असेल असे पूर्वोदाहरण कंपनीकडे आहे काय व अशी कोणती परिस्थिती निर्माण झाली होती की, या कंपनीच्या मंडळाला असा निर्णय घेणे भाग पडले याबाबत समितीने विचारणा केली असता, प्रधान सचिवांनी खुलासा केला की, पूर्वोदाहरणासंबंधी माहिती आता उपलब्ध नाही व टीडीआर विक्रीचे दर सतत बदलत असतात ते वाढतील की कमी होतील याचा अंदाज लागू शकत नाही. मात्र पुन्हा काढलेल्या दोन निविदांचा दर जास्त होता याची त्यांनी कबूली दिली. परंतु आणखी जास्त दर मिळू शकेल असे वाटले म्हणून पुन्हा पुन्हा निविदा काढण्यात आल्या असेही सांगितले तथापि, त्यामुळे जे नुकसान झाले आहे त्यामुळे पुढील काळात पुनः पुनः निविदा काढण्याचा धोका पत्करू नये असेही मत

त्यांनी व्यक्त केले. पुढे त्यांनी अशीही माहिती दिली की, विमानतळाचे विस्तारीकरण, संजय गांधी नॅशनल पार्कमधील १२,६००/- कुटुंबाचे पुनर्वसन, मिठी नदीचे रुंदीकरण, पोईसर, दहिसर नद्यांचे रुंदीकरण यासर्व कारणामुळे नवीन टीडीआर निर्माण होणार आहे. टीडीआरच्या दराबाबत त्यांनी अशी माहिती दिली की मालमत्ता निर्देशांकाशी हा दर जोडला तर काळ्या बाजारावर अंकुश निर्माण होईल अशी अपेक्षा आहे व सरकार त्याबाबत विचार करत आहे. टीडीआर च्या अस्थिर मार्केटबाबत सबळ आणि ठोस कारण असल्याशिवाय त्याचे मार्केटिंग करून नये ही समितीची सूचना मान्य असल्याचे व शासनासमोर ठेवण्याचे प्रधान सचिवांनी मान्य केले.

या टीडीआर प्रकरणी जो तोटा झाला आहे तो तोटा रोख पैशाच्या स्वरूपात झालेला नसल्याने व वर्तमानपत्रात जाहीर निविदा देऊनही जाहीर स्पर्धा झाली आहे. त्यामुळे त्याठिकाणी जे अधिकारी आहेत त्यांना निर्णय घ्यावाच लागतो त्यामुळे यांची जबाबदारी कोणावरही निश्चित करता येणार नाही असे प्रधान सचिवांनी सांगितले. त्यानंतर समितीने असे मत व्यक्त केली, की जाहीर निविदा दिल्यानंतर साखळी कशी निर्माण होते हे सर्वांना माहित आहे. जनतेच्या पैशांचा दुरुपयोग होत असेल तर ते मान्य होता कामा नये यादृष्टीने काळजी घेण्याची गरज आहे. शिवाय मार्केटिंग मॅनेजरचे काम योग्य सल्ला देण्याचे आहे. "ज्या निविदा प्राप्त झाल्या आहे त्याच स्वीकाराव्यात, नव्याने मागवू नये" असे त्यांनी लेखी मत व्यक्त केले आहे. परंतु त्याचे मत बाजूला सारून कमिटीने हा निर्णय घेतला आहे . म्हणूनच हा तोटा झाला आहे. परिणामी, याप्रकरणास ही कमिटीच सर्वस्वी जबाबदार आहे. या कमिटीच्या सदस्यांना या जागेवर ठेवण्यात येऊ नये . तसेच मार्केटिंग मॅनेजरने व्यक्त केलेले मत बाजूला सारून पुन्हा निविदा मागविण्यासंबंधी जो निर्णय घेण्यात आला त्याची जी कारणे असतील ती ही सांगण्यात यावी. यावर प्रधान सचिवांनी खुलासा केला की, व्यवस्थापकीय संचालक, महाव्यवस्थापक (मार्केटिंग) इतर दोन महाव्यवस्थापक या सर्वांनी मिळून हा निर्णय घेतला आहे कारण आलेले दर हे फार कमी होते. म्हणून प्रति. चौ.मी रु.८,९००/- असा दर मिळावा यासाठी पुनः निविदा काढण्याचे ठरले. तथापि, पूर्वी कमी दराची निविदा मान्य करण्यात आली तेव्हाही याच लोकांची कमिटी होती असेही सांगण्यात आले म्हणून समितीने पुनः विचारणा केली की, जेव्हा पूर्वी कमी दराची निविदा मान्य केली तेव्हा हेच लोक समितीमध्ये होते तर आता त्याच लोकांनी दर कमी असल्याचे कारण देऊन पुनः निविदा मागविण्याचा निर्णय का घेतला याबाबत

त्यांच्याकडून लेखी स्वरूपात खुलासा घेऊन समितीला आठ दिवसात सादर करण्यात यावा असे निदेश दिले. त्यानंतर प्रधान सचिवांनी पुनः सुधारीत खुलासा केली की, त्यांनी "त्या समितीने मान्य केले" असे म्हटले होते. परंतु समितीने केवळ शेवटची निविदा रु.५९४९/- प्रमाणे ५५९ चौ.मी.ची मंजूर केली होती. त्यावेळी कमिटीने मंडळाचे चेअरमन व उप चेअरमन जे खात्याचे मंत्री व राज्यमंत्री होते त्यांचीही मान्यता घेतली होती.

५.५ अभिप्राय व शिफारशी :-

समितीला या प्रकरणी मिळालेली लेखी माहिती व साक्षीच्या वेळी मिळालेली तोंडी माहिती विचारात घेता असे दिसून येते की, शिवाशाही पुनर्वसन प्रकल्प मर्यादित कंपनीस बांधकामाचे १९१२० चौ.मी.चे हस्तांतर विकास हक्काची (टीडीआर) विक्री करण्यासाठी निविदा मागविल्या होत्या. त्यास प्रतिसाद म्हणून ७ बोल्या मिळाल्या होत्या. मिळालेले दर प्रति चौ.मी. रु. ५०००/- व रु. ८८९६/- या दरम्यान होते. परंतु, चांगली किंमत मिळण्यासाठी नवीन बोली मागविण्याचे ठरले. यामध्ये तोटा टाळण्याचा सोपा मार्ग म्हणजे मूळ वैधानिक कालावधीमध्ये दर दिलेल्या बोलीदारांना आणखी किती जादा दर देऊ शकतात हे विचारात येते व त्यात प्रगती झाली नाही तर मूळ देकार तसेच कायम राहतात. परंतु या प्रकरणी ही पध्दत अवलंबिण्यात आली नाही व नवीन निविदा मागविण्यात आल्या. परंतु मिळालेले देकार कमी दराचे होते. या कमी दराने रु. ५९४९/- प्रति चौ.मी. प्रमाणे टी.डी.आर विकण्यात आला. परिणामी रु. ३.२९ कोटीचा तोटा झाला.

हस्तांतर विकास हक्क मार्केट नेहमी अस्थिर असते. वैध कालावधीमध्ये दरात वाढ करण्याच्या संदर्भात निविदा भरणाऱ्या संस्थांबरोबर करण्यात येणाऱ्या वाटाघाटी या स्वीकृत वाणिज्यिक प्रथा आहेत. निविदेत नमूद केलेले दर हे वैधता कालावधीपर्यंत वैध असतात. परंतु अशी कार्यपध्दती न अनुसरल्यामुळे शिवाशाही पुनर्वसन कंपनीला तोटा झाला. या कंपनीच्या कमिटीने पहिल्या आलेल्या निविदेतील दर कमी असल्याचे कारण देऊन नवीन निविदा मागविल्या. दुसऱ्या निविदेतील दर

वाढीव स्वरूपात रु. ८,९२८/- व रु. ८,९६९/- प्रति चौ.मी. या दरम्यान होते. परंतु ४,६७५ चौ.मी. साठी या निविदा होत्या. पुर्ण १९,१२० चौ.मी. साठी नव्हत्या.

या प्रकरणी समितीचे मत असे आहे की, पहिल्यांदा आलेल्या निविदांतील दर रु. ८,८१६/- प्रति चौ.मी. दिले असताना, त्या रद्द करून किमान किंमत ८,९००/- ठरवून निविदा पुन्हा मागविण्यात आल्या होत्या. म्हणजे रु. ८४/- प्रति चौ.मी. फरक एवढाच जास्त दर अपेक्षित धरून दुसऱ्यांदा निविदा मागविण्याचा कंपनीच्या कमिटीने निर्णय घेतला होता. वास्तविक रु. ८,८१६/- प्रति चौ.मी. हा दरसुध्दा टी.डी.आर मार्केटची चंचलता व नंतरच्या निविदांना मिळालेले दर विचारात घेता त्यावेळी जास्तच होता हे अगदी स्पष्ट आहे. परंतु शिवशाही कंपनीच्या कमिटीने निविदांचे आलेले दर कमी आहेत हे कशाच्या आधारावर ठरविले हे कळावयास मार्ग नाही. शिवाय मार्केटींग मॅनेजरनी पहिल्याच निविदेच्या वेळी जो जास्त दर होता तो स्विकारण्याबाबत लेखी शिफारस केली होती. परंतु ती ही संचालक मंडळाने फेटाळली होती. याबाबत त्यांनी अनेक युक्तीवाद साक्षीच्या वेळी केले आहेत. परंतु त्यापैकी एकही पटण्यासारखा नाही व सर्व युक्तीवाद समितीने खोडून काढले आहेत. समितीच्या मतानुसार बाजारात चौकशी करून निविदा काढावयास पाहिजे होत्या वा काही काळ थांबून निविदा काढावयास पाहिजे होत्या. शिवाय टी.डी.आर व्यपगत होत नाही. त्यामुळे घाई करण्याचीही आवश्यकता नव्हती. परंतु असे काहीच न करता कंपनीच्या कमिटीने अंतिमतः घेतलेल्या निर्णयानुसार केवळ रु. ५,९४९/- प्रति चौ.मी. या कमी दराने टी.डी.आर ची विक्री केली. जी कमिटी किमान किंमत रु. ८,९००/- प्रति चौ.मी. अपेक्षित ठरवून पुनः पुनः निविदा मागवित होती. त्याच कमिटीने त्याच व्यक्तींनी त्यापुर्वीही कमी दराच्या निविदांना मान्यता दिली असताना, सुरुवातीच्या आलेल्या निविदेतील दर रु. ८८१६/- हे कमी नसतानाही ते कमी ठरवून पुनः पुनः सहा वेळा निविदा मागविण्याचा प्रपंच का केला असावा हे उघड आहे. समितीने साक्षीच्या वेळीही शिवशाही पुनर्वसन कंपनीच्या कमिटीच्या पारदर्शकतेविषयी व हेतू विषयी शंका व्यक्त केली होती ती पूर्णतः बरोबर आहे असेच समितीचे स्पष्ट मत आहे. टी.डी.आर ला जास्त दर मिळत आहेत हे दिसताच कमिटीच्या मनात

लालचीपणा निर्माण झाला असावा व त्यातून स्वतःचा फायदा करून घेण्याची प्रवृत्ती त्यांच्यात आली असावी. म्हणून त्यांनी निविदा भरणारांशी संधान बांधून कमी दराच्या निविदा प्राप्त केल्या व मंजूर केल्या. त्यामुळे या प्रकरणी तोटा झाला आहे हे उघड आहे. म्हणून या प्रकरणी समितीची अशी आग्रहाची शिफारस करते की, या कमिटीमध्ये तत्कालीन जे सदस्य हेते त्यांच्या या कारस्थानाची पूर्णपणे चौकशी तीन महिन्यात करण्यात यावी व त्यांच्यावर जबाबदारी निश्चित करून झालेल्या तोट्याच्या रकमेची वसूली व्यक्तिशः त्यांच्याकडून करण्यात यावी. तसेच शासनाच्या उच्च पदस्थांनी अशा अधिकाऱ्यांना पाठीशी न घालता अशी प्रकरणे लक्षात येताच कडक कारवाईची अंमलबजावणी करावी अन्यथा ते सुध्दा यात गुंतले आहेत अशीच समितीची धारणा आहे. तसेच खात्याचा कारभार करताना त्यात पूर्णतः पारदर्शीपणा असावा म्हणून प्रत्येक खाते प्रमुखांनी बारकाईने लक्ष घालावे म्हणजे अशी प्रकरणे घडणार नाहीत. अन्यथा, असे खातेप्रमुख खात्याचा कारभार चालविण्यास सक्षम नाहीत असाच अर्थ निघेल. या प्रकरणी केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल समितीला तीन महिन्यात सादर करण्यात यावा.

या प्रकरणी दुसरा व महत्वाचा मुद्दा असा की संपूर्ण १९,१२० टी.डी.आरची खरेदी करण्यास निविदाकार तयार नव्हते. मेहता ट्रेडिंग कंपनीने रु. ८,८१६ प्रति चौ.मी. प्रमाणे ३९७० चौ.मी. टी.डी.आरची खरेदी करण्याची तयारी दर्शविली होती. बाकीच्या निविदा धारकांनीही तुकडे करून टी.डी.आर खरेदी करणार असल्याचे कळविले होते. वास्तविक कोणा एका व्यवसायिकाला संपूर्ण टी.डी.आर विकण्याऐवजी ४-५ निविदाकारातच तुकडे तुकडे करून टी.डी.आर विकला जाईल असे व्यवहारीकदृष्ट्या ठरवून जर निविदा काढल्या असत्या तर निविदा मंजूर होण्यासाठी व्यवसायिकांत चढाओढ लागून निश्चितच टी.डी.आरची विक्री जास्त दराने झाली असती व कंपनीचाही निश्चित फायदा झाला असता. एकाच व्यवसायिकाला संपूर्ण काम देण्याऐवजी अनेकांना हे काम वाटून दिले तर कामेही चांगली व वेळेवर होतील असेही समितीचे मत आहे. म्हणून समिती अशी शिफारस करते की, यापुढे भविष्यात टी.डी.आर ची विक्री करताना मोठ्या प्रमाणात टी.डी.आर उपलब्ध असल्यास, एकाच

व्यवसायिकांस टी.डी.आर.ची विक्री करण्याऐवजी अनेक व्यवसायिकात टी.डी.आर. काम वाटून देण्यासाठी निविदा मागविण्यात याव्यात जेणे करून टी.डी.आर.ची विक्री जास्त दराने होईल. पर्यायाने कंपनीला तोटा होणार नाही याचा साकल्याने विचार करण्यात यावा. याबाबत केलेल्या कार्यवाहीचा अहवाल तीन महिन्यात समितीला सादर करण्यात यावा.

प्रस्तुत प्रकरणी रु. ३.२१ कोटीचा तोटा झालेला आहे. परंतु तो रोख पैशाच्या स्वरूपात झालेला नसून काल्पनिक तोटा आहे असे साक्षीच्या वेळी सांगण्यात आले. पहिल्याच निविदेत रु. ८८१६/- प्रति चौ.मी. तसेच दुसऱ्या निविदेतही रु. ८९२८/- व रु. ८९६१/- प्रति चौ.मी. या दराने निविदा प्राप्त झाल्या होत्या. दुसरी निविदा किमान किंमत रु. ८९००/- प्रति चौ.मी. ठरवून मागविण्यात आली होती व त्यापेक्षा जास्त दर दुसऱ्या निविदेस मिळालेही होते. दोन निविदांचे दर जास्ते होते याची कबूली प्रधान सचिवांनी साक्षीच्या वेळी दिलेली आहे असे असतानाही हे दर स्वीकृत न करता पुनः पुनः सहावेळा निविदा काढण्यात आल्या. सुरुवातीची जास्त दराची निविदा स्विकारण्याचा मार्केटींग मॅनेजरचा सल्लाही धुडकावून लावण्यात आला होता. शेवटी भूमी कंत्राटदाराच्या रु. ५,९४१/- या कमी किंमतीच्या निविदेस मान्यता देण्यात आली. याचा अर्थ भूमी कंत्राटदारास मदत करण्याचा कंपनीच्या संचालक मंडळाचा हेतू होता हे स्पष्ट आहे. कारण भूमी कंत्राटदाराने सुध्दा रु. ६,००६/- दराची निविदा भरली होती. यामध्ये सुरुवातीच्या निविदांना आलेले वरील दर व भूमीचा रु. ५,९४१/- हा दर यामध्ये सुमारे रु. ३,०००/- प्रति चौ.मी. चा फरक आहे. या कमी दराने टी.डी.आर. ची विक्री केल्यामुळे कंपनीस रु. ३.२१ कोटीचा तोटा झालेला आहे. हे स्वयंस्पष्ट आहे. जर वरील जास्त दराने कंत्राट देण्यात आले असते तर तोटा झालेली रु. ३.२१ कोटीची जास्त रक्कम कंपनीला मिळाली असती परंतु ती चुकीच्या निर्णयामुळे मिळू शकली नाही. त्यामुळे हा तोटा काल्पनिक नसून रोख रकमेचाच आहे. असे असतानाही शिवशाही पुनर्वसन कंपनीच्या अधिकाऱ्यांनी समितीची दिशाभूल करण्याचा प्रयत्न केला असे खेदाने नमूद करावे लागत आहे. विशेष म्हणजे ज्या संचालक मंडळाने ही कमी दराची निविदा मंजूर केली त्यामध्ये

गृहनिर्माण खात्याचे मंत्री, राज्यमंत्री, गृहनिर्माण, वित्त व नगरविकास विभागाचे सचिव व इतर अधिकारी अशा महत्वाच्या व्यक्तींचा समावेश होता. जास्त दराने टी.डी.आरची विक्री करावी या उद्देशाने जे संचालक मंडळ होते त्यांनीच उलट कमी दराची निविदा मंजूर करून कंपनीला तोटा होण्यास हातभार लावला आहे. थोडक्यात, कंपनीनेच शेत खाल्ल्याचा हा प्रकार आहे यात शंका नाही. वरील सर्व परिस्थिती विचारात समिती अशी शिफारस करित आहे की, हा निर्णय जाणून बुजून व बेजबाबदारपणे घेतला गेला असून शिवशाही पुनर्वसन कंपनीचे करोडो रुपयांचे पध्दतशीरपणे नुकसान करण्यात आलेले आहे. ज्या उदात्त हेतूने कंपनीची स्थापना करण्यात आली आहे त्या हेतूलाच पूर्णपणे हरताळ फासण्यात आला आहे. म्हणून ज्या संचालक मंडळाने हा चुकीचा निर्णय घेतला आहे त्यास ते पूर्णतः जबाबदार आहे. म्हणून झालेल्या नुकसानीची जबाबदारी त्यांच्यावर जाते. अतः झालेल्या नुकसानीची भरपाई त्यांच्याकडूनच वसूल होणे क्रमप्राप्त असल्याने त्यांच्यावर जबाबदारी निश्चित करून सर्व रक्कमेची वसूली त्यांच्याकडून करण्यात यावी. समिती ही विधानमंडळाची प्रतिकृति असल्याने समितीची ही शिफारस जशीच्या तशी स्वीकारण्यात यावी व केलेल्या कारवाईचा अहवाल समितीला तीन महिन्यात सादर करण्यात यावा.

साक्षीच्या वेळी प्रधान सचिवांनी असेही मत व्यक्त केले की, या प्रकरणी जे काही नुकसान झाले आहे ते पुनःपुनः निविदा काढल्यामुळे. म्हणून भविष्यात पुनःपुनः निविदा काढण्याचा धोका पत्करू नये तसेच भविष्यात मोठ्या प्रमाणात टीडीआर उपलब्ध होणार आहे. पुढे त्यांनी टीडीआरच्या दराबाबत अशीही माहिती दिली की, मालमत्ता निर्देशांकाशी टीडीआरचा दर जोडला तर यातील काळयाबाजारावर नक्कीच अंकुश निर्माण होईल. म्हणून सरकार त्याबाबत विचार करित आहे. तसेच सबळ व ठोस कारण असल्याशिवाय टीडीआरचे मार्केटिंग करू नये या समितीच्या मताशी सहमती दर्शवून ते शासनासमोर मांडण्याचे प्रधान सचिवांनी मान्य केले आहे. समितीने आतापर्यंत अनेक महामंडळाची तपासणी केली आहे त्यावरून समितीच्या असे निदर्शनास आले आहे की, सरकारी उपक्रमांचे फार मोठ्या प्रमाणात नुकसान करण्यात येते अगदी करोडो रुपयात परंतु या नुकसानीची भरपाई वसूल करण्यासाठी

कायद्यामध्ये तरतूद नाही प्रकरण न्यायालयात दाखल झालेच तर त्यासाठी जबाबदार असणाऱ्यांना फार तर शिक्षा वा थोडाफार दंडही करण्यात येतो. परंतु संपूर्ण रक्कम मात्र वसूल होत नाही. तेंव्हा अशी रक्कम वसूल करण्यासाठी कायद्यात तरतूद असणे अत्यंत आवश्यक आहे. तसे झाले तरच अशा प्रकारांना आळा बसेल व सरकारी उपक्रमांचे नुकसान होणार नाही. शिवाय अशी तरतूद मागील दोन वर्षांचा इफेक्ट देऊन करणेही जरूरीचे आहे असे समितीचे मत आहे. कारण इतर महामंडळांची अशी अनेक प्रकरणे आहेत त्यांनाही ही तरतूद लागू झाल्यास शासनाचे होणारे फार मोठे नुकसान टळेल.

वरील सर्व परिस्थिती विचारात घेता, समिती अशी शिफारस करीत आहे की, परिस्थिती पाहून निविदा काढण्याचे धोरण अनुसरण्यात यावे. पुनः पुनः निविदा काढण्याचा धोका पत्करू नये तसेच मालमत्ता निर्देशांकाशी टीडीआरचा दर जोडला तर यातील काळाबाजारावर अंकुश येणार असेल तर शासनाने जरूर याचा विचार करावा व मालमत्ता निर्देशांकाशी टीडीआर दराची सांगड घालण्यात यावी. तसेच सरकारी उपक्रमांचे जे नुकसान करण्यात येते त्याची भरपाई करण्यासाठी कायद्यात तरतूद दिसून येत नाही तेंव्हा शासनाने अशी तरतूद जरूर करावी व सर्व उपक्रमांच्या मागील सर्व प्रकरणांना ती लागू होईल असा पूर्वलक्षी प्रभाव द्यावा.जेणे करून अशी अनेक प्रकरणे त्यामध्ये समाविष्ट होतील या प्रकरणी केलेल्या कारवाईचा अहवाल समितीला तीन महिन्यात सादर करण्यात यावा.

बैठकींचे परिशिष्ट

बुधवार, दिनांक २३ मे, २००७ विधानभवन, मुंबई.
उपरिथती.

- १) श्री. नाना पटोले, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख.
सदस्य
- २) श्री. संजय चव्हाण, वि.स.स.
३) श्री. रमेशभाई कदम, वि.स.स.
४) श्री. चंद्रशेखर भोसले, वि.स.स.
५) श्री. पी.यु.मेहता, वि.स.स.
६) श्री. प्रतापराव चिखलीकर, वि.स.स.
७) श्री. मदन पाटील, वि.स.स.
८) श्री. नामदेवराव पवार, वि.स.स.
९) श्री. रविंद्र गायकवाड, वि.स.स.
१०) श्री. साहेबराव तट्टे, वि.स.स.
११) श्री. नारायणराव गव्हाणकर, वि.स.स.
१२) श्री. सुरेशदादा देशमुख, वि.प.स.
१३) श्री. विश्वनाथ डायगव्हाणे, वि.प.स.
१४) श्री. सदाशिवराव पोळ, वि.प.स.
१५) श्री. मधुकर सरपोतदार, वि.प.स.
१६) श्री. श्रीकांत जोशी, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

श्री. विलास आठवले, अवर सचिव

श्री. डी. एम. गवळी, समिती अधिकारी

महालेखाकार (वाणिज्यिक) लेखा परिक्षा

श्रीमती संगीता चौरे, महालेखाकार (वाणिज्यिक लेखा)

श्री. यु.बी.पाठक, वरिष्ठ लेखा परिक्षा अधिकारी (वाणिज्यिक लेखा)

साक्षीदार

गृहविभाग विभाग, मंत्रालय, मुंबई ३२.

श्री. पी.पी. श्रीवास्तव, प्रधान सचिव (विशेष)

महाराष्ट्र राज्य पोलीस गृहनिर्माण आणि कल्याण महामंडळ.

श्री. ए.एन. रॉय, व्यवस्थापकीय संचालक

श्री. व्ही.एम.शिंंगटे, मुख्य लेखाधिकारी

समितीने भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००४-०५ च्या (वाणिज्यिक) अहवालातील महाराष्ट्र राज्य पोलीस गृहनिर्माण कल्याण महामंडळाच्या परिच्छेदासंबंधात विभागीय सचिवांची तथा महामंडळाच्या प्रतिनिधींची साक्ष घेतली.

**बुधवार, दिनांक २३ मे, २००७ विधानभवन, मुंबई.
उपरिथती.**

१) श्री. नाना पटोले, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख.

सदस्य

- २) श्री. संजय चव्हाण, वि.स.स.
- ३) श्री. रमेशभाई कदम, वि.स.स.
- ४) श्री. चंद्रशेखर भोसले, वि.स.स.
- ५) श्री. पी.यु.मेहता, वि.स.स.
- ६) श्री. प्रतापराव चिखलीकर, वि.स.स.
- ७) श्री. मदन पाटील, वि.स.स.
- ८) श्री. नामदेवराव पवार, वि.स.स.
- ९) श्री. रविंद्र गायकवाड, वि.स.स.
- १०) श्री. साहेबराव तट्टे, वि.स.स.
- ११) श्री. नारायणराव गव्हाणकर, वि.स.स.
- १२) श्री.सुरेशदादा देशमुख, वि.प.स.
- १३) श्री.विश्वनाथ डायगव्हाणे, वि.प.स.
- १४) श्री. सदाशिवराव पोळ, वि.प.स.
- १५) श्री. मधुकर सरपोतदार, वि.प.स.
- १६) श्री. श्रीकांत जोशी, वि.प.स.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

श्री. विलास आठवले, अवर सचिव

श्री. डी. एम. गवळी, समिती अधिकारी

महालेखाकार (वाणिज्यिक) लेखा परिक्षा

श्रीमती संगीता चौरे, महालेखाकार (वाणिज्यिक लेखा)

श्री. यु.बी.पाठक, वरिष्ठ लेखा परिक्षा अधिकारी (वाणिज्यिक लेखा)

साक्षीदार

गृह निर्माण व विशेष सहाय्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई ३२.

श्री. एस.एस. क्षत्रिय, प्रधान सचिव

श्री. अशोक जगताप, उपसचिव, गृहनिर्माण विभाग

शिवशाहीर पुनर्वसन प्रकल्प

श्री देवांशिष चक्रवर्ती, व्यवस्थापकीय संचालक

समितीने भारताचे नियंत्रक व महालेखापरिक्षक यांच्या सन २००४-०५ च्या (वाणिज्यिक) अहवालातील शिवशाहीर पुनर्वसन प्रकल्प महामंडळाच्या परिच्छेदासंबंधात विभागीय सचिवांची तथा महामंडळाच्या प्रतिनिधींची साक्ष घेतली.

-----वार, दिनांक -----जुलै, २००७ विधानभवन, मुंबई.
उपस्थिती.

	<u>समिती प्रमुख</u>
(१)	श्री. नाना पटोले, वि.स.स. तथा समिती प्रमुख.
	<u>सदस्य</u>
(२)	
(३)	
(४)	
(५)	
(६)	
(७)	
(८)	
(९)	
(१०)	
(११)	
(१२)	
(१३)	
(१४)	
(१५)	
(१६)	
(१७)	
(१८)	
(१९)	
(२०)	
(२१)	
(२२)	
(२३)	
(२४)	
(२५)	

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

१)

२)

समितीने प्रारूप अहवालाच्या मसुद्यांवर विचार करुन तो काही सुधारणांसह संमत केला.